

ZEKERİYA TÂMİR'İN ÖYKÜLERİNDE OTORİTER SİSTEMLERE İTAAT VE BAŞKALDIRI ARASINDA ARAP BİREY*

 Ahmed MDERATY^a

 Metin PARILDI^b

Öz

Bu makale, çağdaş Arap edebiyatının önde gelen isimlerinden Suriyeli yazar Zekeriya Tâmir'in öykülerinde Arap bireylerin siyasi, toplumsal ve dinî otoritelere karşı gösterdiği itaat ve başkaldırı temalarını derinlemesine inceler. Araştırma, Tâmir'in öykülerinde sıklıkla rastlanan itaatkâr tavırların yanı sıra, bu otoritelere karşı sergilenen direniş anlarını detaylı bir şekilde ele almakta, öykülerdeki siyasi otoriteye karşı direniş, toplumsal normlara ve baskılara meydan okuyan karakterler ve dinî otoriteye itiraz eden öykü kahramanlarının tutumları üzerine odaklanır. Seçilen öyküler, örnekleme yöntemiyle belirlenmiş ve Arapça asıllarından Türkçeye sadık bir şekilde çevrilmiştir. İçerik analizi sürecinde betimleme ve yorumlama teknikleri kullanılarak, Tâmir'in öykülerindeki otoriteye başkaldırı temasının nasıl işlendiği akademik bir perspektifle değerlendirilmiştir. Tâmir'in öykülerinde, zorba yönetimlerin baskısı altındaki bireylerin genellikle boyun eğme eğiliminde olduğu ancak bazen otoriteye karşı çıkan ve özgürlük arayan karakterlerin umut dolu anlarına da yer verilir. Toplumsal otoriteye başkaldırıda, toplumun bireyler üzerindeki baskısı ve bu baskının yarattığı çatışmalar ele alınır. Kadın karakterlerin baskılara karşı başkaldırısı ve cinsiyet eşitliği konusu da vurgulanır. Dini otoriteye başkaldırı, dinin bireyler üzerindeki etkisini ve bireylerin bu etkiye nasıl karşı koyduklarını inceler. Öykülerde dinî kuralların sorgulandığı, reddedildiği ve bireylerin kendi inançlarını arama sürecine odaklanılır. Bu üç tema aracılığıyla, bireyin otoriteye karşı duruşunun ve kişisel özgürlük arayışının önemi ve zorluğu vurgulanır. Tâmir'in öyküleri, bireylerin toplumsal, siyasi ve dinî baskılara karşı direnme gücüne ve cesaretine dikkat çeker. Tâmir'in öyküleri, Arap toplumunun yaşadığı çatışma ve mücadelelerin zengin bir anlatısı olarak öne çıkar.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Arap Edebiyatı, Çağdaş Suriye öyküsü, Zekeriya Tâmir, Otorite eleştirisi.

THE ARAB INDIVIDUAL BETWEEN OBEDIENCE AND REBELLION AGAINST AUTHORITARIAN SYSTEMS IN ZAKARIA TAMER'S STORIES

Abstract

* Bu makale, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürüttüğü 'Zekeriya Tâmir'in Öykülerinde Otorite Eleştirisi' başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

^a Öğr. Gör., Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, amderaty@erciyes.edu.tr

^b Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, mparildi@erciyes.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 31.01.2024, Makale Kabul Tarihi: 20.02.2024

This article deeply examines the themes of obedience and rebellion against political, social, and religious authorities by Arab individuals in the stories of Syrian writer Zakaria Tamer, a prominent figure in contemporary Arabic literature. The research extensively explores not only the submissive attitudes frequently found in Tamer's stories but also the moments of resistance against these authorities. It focuses on the characters' defiance against political authority, their challenge to social norms and pressures, and the stance of story heroes who oppose religious authority. The selected stories have been determined using a sampling method and have been faithfully translated from their Arabic originals to Turkish. Employing descriptive and interpretive techniques in the content analysis process, the theme of defiance against authority in Tamer's stories is academically evaluated. The research highlights how individuals under the oppression of tyrannical regimes tend to submit, yet sometimes there are hopeful moments for characters who defy authority and seek freedom. The resistance against social authority includes the examination of societal pressure on individuals and the conflicts it creates. The rebellion of female characters against oppression and the issue of gender equality are also emphasized. Rebellion against religious authority delves into the influence of religion on individuals and how they resist this influence, focusing on the questioning and rejection of religious rules and the individuals' search for their own beliefs. Through these themes, the importance and difficulty of an individual's stance against authority and the search for personal freedom are underscored. Tamer's stories draw attention to the strength and courage of individuals in resisting social, political, and religious pressures. They also stand out as a rich narrative of the conflicts and struggles experienced in Arab society.

Keywords: Contemporary Arab Literature, Contemporary Syrian story, Zakariya Tamer, Criticism of authority.

Giriş

Otorite, sıklıkla güç ve yetki kavramlarıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu terim, genellikle, herhangi bir meşrulaştırma, argüman veya açıklama gerektirmeden, bireylere itaat etmeleri için baskı uygulayan bir iktidar biçimi olarak tanımlanır. (Kutluay, 2019, s. 8) Günlük yaşamda, otorite genellikle kabul edilmiş güce veya güçlü bir pozisyona sahip olanlara atfedilen bir özellik olarak algılanır. Ancak, otoritenin çok yönlü doğası sıklıkla göz ardı edilmektedir. Bu göz ardı etmenin temel nedeni, otoritenin çoğunlukla politika ve iktidar alanlarıyla sınırlı bir kavram olarak düşünülmesi ve hatta otorite ile iktidar kavramlarının sıklıkla birbirinin yerine kullanılmasıdır. Fakat, iktidar ve otorite arasında önemli farklar bulunmaktadır. Otorite, politika ve iktidarla ilişkili olsa da bu kavramlarla sınırlı değildir; toplumsal alanın tamamını kapsar ve her sosyal ilişkide etkisini gösterir. Örneğin, bir annenin çocuğu üzerindeki otoritesi ile devletin halkı üzerindeki otoritesi arasında temel farklar vardır; her otoritenin farklı kaynakları ve meşruiyet zeminleri bulunmaktadır. (Esgin, 2013, ss. 93-94) Böylece, otoritenin bu geniş ve çok boyutlu tanımı çerçevesinde, Zekeriya Tâmir'in öykülerinde nasıl ele alındığına ve otoritenin farklı yüzlerinin, Tâmir'in eleştirel bakış açısı ile nasıl sorgulandığına odaklanmak, onun edebi öykülerindeki derinliği ve toplumsal etkisini daha iyi anlamamıza olanak tanır.

Zekeriya Tâmir, Suriye öykücülüğüne değerli katkılarda bulunmuş bir yazardır. (Kula, 2011, s. 21) Öykülerinde sıklıkla toplumsal ve politik meseleleri öne çıkaran Tâmir, genellikle sabit kabul edilen değer sistemleri, ideolojiler ve yönetim biçimlerine meydan okur. Bu eleştirel yaklaşımıyla Tâmir, okuyucularını var olan düşünce yapılarını ve toplumsal düzeni sorgulamaya teşvik eder ve siyasi, sosyal

konulara -dinî değerler de dahil olmak üzere- eleştirel bir bakış açısı sunar.(İsmail, 2020, s. 55) Tâmir'in kendine özgü kimliği ve özgürlük arayışı, öykülerinde bireyi kontrol altına alan güç ve otoritelere karşı geniş bir eleştiri yelpazesi sunmasına yol açmıştır. Bu isyankâr kimlik ve özgürlük arzusu, öykülerinde bireysel özgürlüğü sınırlayan siyasi, sosyal ve dinî otoriteleri sorgulama imkânı sağlar. Yazar, kontrol mekanizmalarını ayrıntılı bir biçimde işleyerek, otoriteye karşı duruş sergiler. Tâmir'in öyküleri, otorite eleştirisi bağlamında bireyin özgürlük mücadelesini etkili bir şekilde yansıtarak, Suriye edebiyatında dikkate değer bir etki bırakmaktadır.

Bu çalışmamızda, Zekeriya Tâmir'in yetişkinlere yönelik yazdığı on adet öykü kitabı üzerine odaklanılmıştır. Bu bağlamda, incelediğimiz eserler şunlardır: "Sahîlu'l-Cevâdi'l-Ebyad" (Beyaz Atın Kışnemesi), "Rebî'un fi'r-Ramâd" (Kül İçinde İlkbahar), "er-Ra'd" (Gök Gürültüsü), "Dimâşku'l-Harâik" (Yangınların Şâm'ı), "en-Numûr fi'l-Yevmi'l- 'Âşir" (Onuncu Günde Kaplanlar), "Nidâu Nûh" (Nûh'un Çağrısı), "Senadhaku" (Güleceğiz), "el-Hisrim" (Koruk Üzüm), "Teksîru rukeb" (Dizler Kırmak), ve "el-Kunfuz" (Kirpi). Öykülerden alınan alıntılar örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve seçilen örnekler, Arapça asıllarına sadık kalarak Türkçeye çevrilmiştir. İçerik analizi sürecinde, betimleme ve yorumlama teknikleri kullanılarak Tâmir'in öykülerinde otoriteye karşı bireyin tutumları nasıl ele alındığı akademik bir perspektifle değerlendirilmiştir.

Literatürde; araştırma konumuz ile ilgili olarak, Arap dünyasında yapılan birtakım çalışmalar tespit edilmiş ve incelenmiştir. İmtinân es-Samâdî'nin çalışması, Zekeriya Tâmir hakkında Arap dünyasında yapılan en kapsamlı çalışma olarak öne çıkmakta, Tâmir'in hayatı, düşünceleri ve öykülerindeki otoriteye karşı tutumunu detaylı bir şekilde ele almaktadır.(es-Samâdî, 1995) Ahmet Bostancı'nın çalışması, Tâmir'in edebi kişiliği ve öykücülüğü üzerine genel bir bakış sunmaktadır.(Bostancı, 2007) Ahmed Mderaty, Tâmir'in "Onuncu Günde Kaplanlar" adlı öykü koleksiyonu üzerinden birey ve otorite arasındaki ilişkiyi, öykülerin tematik ve teknik özellikleri aracılığıyla ele almaktadır.(Mderaty, 2019) Halim Öznurhan'ın çalışması ise, Tâmir'in öykülerindeki polis devleti tematik çerçevesini ele almaktadır.(Öznurhan, 2015) Yeşim Fettahoğlu, Tâmir'in "Onuncu Günde Kaplanlar" öyküsünde birey ve otorite arasındaki ilişkinin kaplanın evcilleştirilmesi metaforuyla sembolik olarak incelendiğini analiz etmektedir.(Fettahoğlu, 2016) Şirvân Ramadân'nın makalesi, Tâmir'in öykülerindeki siyasi otoritenin kontrol ve baskı mekanizmalarını vurgulamaktadır.(Ramadân, 2020)

Önceki çalışmalara baktığımızda, Zekeriya Tâmir'in öykülerinde otorite temasının genellikle yüzeysel bir şekilde ele alındığı ve sıklıkla siyasal otorite ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışmalar, otoriter yapıların bireylere uyguladığı baskı açısından bakış açısını benimsemiştir. Ancak bu çalışmada, Zekeriya Tâmir'in öykülerindeki karakterlerin siyasi, toplumsal ve dinî otoriteye karşı sergiledikleri başkaldırı tutumları derinlemesine analiz edilmekte; bu başkaldırıların nasıl şekillendiği ve Tâmir'in öykülerindeki çeşitli otorite figürlerine nasıl meydan okunduğu detaylı bir şekilde incelenmektedir. Özellikle, bu öykülerde karakterlerin otoriteye karşı geliştirdikleri direniş biçimleri, bu direnişin altında yatan motivasyonlar ve sosyo-kültürel bağlamın bu tutumlara etkisi ele alınmaktadır. Böylelikle, Tâmir'in öykülerinin, bireyin otorite karşısında nasıl bir duruş sergilediğini ve bu duruşun toplumsal ve politik anlamda ne gibi sonuçlar doğurduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışma,

Tâmir'in öykülerindeki karakterlerin, genellikle bastırılmış ve kenara itilmiş toplum kesimlerinin sesini nasıl yansıttığını ve bu seslerin toplumsal değişim sürecinde nasıl bir rol oynadığını da tartışmaktadır. Bu analiz, Tâmir'in edebiyatının, sadece edebi bir başarı olmanın ötesinde, toplumsal ve siyasi bir bilinç uyandırma aracı olarak da önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışma, literatüre Tâmir'in öykülerinin çok yönlü analizini sunarak önemli bir katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

A. ZEKERİYA TÂMİR'İN HAYATI VE ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Zekeriya Tâmir, 1931 yılında Suriye'nin başkenti Şam'da doğmuş ve 1981 yılından itibaren İngiltere'de yaşamış olan bir Suriyeli yazardır. Fakir ailesinin geçimine katkı sağlamak amacıyla on üç yaşında eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmış ve on iki yıl boyunca Şam'ın el-Bahsa semtinde demircilik yapmıştır.(es-Samâdî, 1995, s. 23) Bu dönemde, Tâmir kendi kendini eğitmek amacıyla çeşitli edebi eserleri ve kitapları okumuştur.(Muhanna, 2005) 1950'lerin ortalarında Komünist Parti'ye katılmasıyla ilgili çelişkili bilgiler bulunmakla birlikte, kısa süre örgüt üyesi olduktan sonra, cezaevinde polis baskısı altında gizli örgüt üyeliğini itiraf ettiği için partiden ihraç edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, aydınlar ve aktivistlerle kurduğu dostluklar ve bu çevrelerin reformist sosyal ve politik fikirleri, onun dünya görüşünün şekillenmesine önemli katkılar sağlamıştır.(Kayyal, 2006, s. 96) Tâmir, öykü yazarlığına 1957 yılında adım atmış ve ilk öykü kitabı "Sahîlu'l-Cevâdi'l-Ebyad" (Beyaz Atın Kişnemesi) 1960 yılında yayımlanmıştır. Bu eser, geniş bir okuyucu kitlesi ve eleştirmenler tarafından dikkat çekici bir ilgi görmüştür.(el-Cerâdî, 1995, ss. 15-16) Tâmir, ilk hikâye koleksiyonunun başarısının ardından demircilik mesleğini bırakarak Suriye Kültür Bakanlığı'nda görev almıştır.(es-Samâdî, 1995, ss. 25-26) Aynı zamanda "el-Mevkîfu'l-Edebî", "el-Ma'rife" gibi kültürel dergilerin yanı sıra "er-Râfi" ve "Üsâme" isimli çocuk dergilerinin editörlüğünü üstlenmiştir. 1978-1980 yılları arasında aylık "el-Ma'rife" dergisinde editörlük yaparken, Abdurrahman el-Kevâkibî'nin (1849-1902) "Tabâiu'l-İstibâd ve Masâriu'l-İstibâd" adlı eserinden zorbalıkla ilgili alıntılarını yayınladığı için 1980 yılında bu görevinden alınmıştır. Bu olayın ardından, 1981 yılında ülkesini terk ederek İngiltere'ye göç etmiştir. Sürgündeyken, Riyâd er-Reyyis yayınevi ve el-Kuds al-Arabî de dahil olmak üzere Londra'da yayınlanan çeşitli gazetelerde editörlük yapmıştır.(Kayyal, 2006, s. 96)

Zekeriya Tâmir'in edebi ürünleri, geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu eserler arasında kısa öyküler, sayısız eleştiri makalesi, çocuk öykü kitapları(Kilci, 2018, ss. 84-180; Şaban & Kilci, 2020) ve kitaplaştırılmış makaleler bulunmaktadır. Ayrıca, on adet öykü kitabı da Tâmir'in önemli eserleri arasında yer alır. Öyküleri, birçok dile başarıyla çevrilen Tâmir, Arap edebiyatının en üretken kısa öykü yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir. Onun kendine has üslubu ve özgün kurgu dünyası, Arap hikâyeciliğine önemli katkılarda bulunmuş ve bu alanı zenginleştirmiştir.¹

Zekeriya Tâmir, şiirsel bir dil kullanarak özgün bir öykü anlatımı benimsemiştir. Onun dili, kelimelere yeni ve özgün anlamlar kazandırarak, okuyucuyu gerçek dünyadan soyutlayan ve adeta bir kâbusun içine çeken bir gerilim oluşturur. Tâmir'in öykülerinde trajik duygular ve gerçeklik ile hayal iç içe geçmiştir, bu da yazarın öykülerini gizemli ve yoğun ifadelerle dolu, çok katmanlı ve çağrışımlarla zengin bir hale getirir. Özellikle, 1967 yılındaki İsrail ile yaşanan savaş sonrası yazdığı öykülerde, Suriye

¹ Zekeriya Tâmir'in hayatı, eserleri ve öykücülüğü ve hakkında yapılan çalışmalar ile ilgili geniş bilgi için Bkz. (Bostancı, 2007, ss. 21-240; Can, 2006, ss. 12-21; es-Samâdî, 1995, ss. 21-186; İyd, 1989, ss. 141-162; Mderaty, 2019, ss. 14-28)

halkının savaş sonrası yaşadığı mağlubiyet psikolojisi ve yöneticilerin bu yenilgileri kahramanlık ve zafer olarak sunma çabaları, alaycı ve eleştirel bir üslupla işlenmiştir.(Öznurhan, 2015, s. 42) Bu öykülerde, savaşın travmatik etkileri ve toplumsal yansımaları, Tâmir'in kaleminden incelikli bir şekilde ele alınmış ve Suriye toplumunun derinlerindeki duygusal ve psikolojik çatışmalar ortaya konarak, yazarın edebi derinliği ve eleştirel bakış açısı sergilenmiştir.

Zekeriya Tâmir'in gençliğindeki hayat mücadelesi ve yoksul bir işçi olarak yaşadığı zorluklar, yönetim tarafından maruz kaldığı haksızlıklar, öykülerinde tematik olarak yoksulluk, açlık, kadınların sömürülmesi, cinsel baskı ve ifade özgürlüğünün eksikliği gibi toplumsal ve siyasi sorunlara odaklanmasına zemin hazırlamıştır. Yabancılaşma, kaybolmuşluk ve acizlik duyguları, onun öykülerinde belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Tâmir, öykülerinde, güçsüz bireylerin yağmacı güçler, her köşede gizlenen ebedi kötülük ve dizginsiz zalim şiddet karşısında kolay bir av oldukları kasvetli bir tablo çizer. Yazar, özgürlük ve onurdan yoksun, aşağılanmış, tacize uğramış ve bu duruma utanç verici bir itaatle karşılık veren karakterleri, çirkin ve trajik figürler olarak tasvir eder. Yazılarında, baskıya ve temel insan haklarının çiğnenmesine elverişli bir ortam yaratan geleneksel Arap toplumunda hâkim olan muhafazakâr görüşlere yönelik alaycı ve hiciv dolu ifadeler öne çıkar. Tâmir'in eleştirileri büyük ölçüde Arap yöneticilere, çevresindeki yozlaşmış elitlere, dinî liderlere ve muhafazakâr eski nesle yöneliktir. Ona göre, bu unsurlar özgürlükten yoksun, ataerkil bir toplumu sürdürmek adına iş birliği yapmaktadır.(Kayyal, 2006, ss. 98-99)

Tâmir'in öyküleri, genellikle Sembolizm akımının izlerini taşımaktadır. Yazar, akıcı bir üslup ve günlük konuşma diline yakın sade bir dil kullanmaktadır. Tâmir, öykülerinde toplumun çeşitli sorunlarını ele almakta, yozlaşmış adetleri, sosyal çarpıklıkları, siyasi otoritenin zulüm ve baskılarını, ezilmiş halkın çaresizliğini ironik ve alaycı bir üslupla eleştirmektedir. Bu ironik üslup ve alaycı dil, her türlü siyasi, sosyal ve dinî otoriteye karşı dolaylı bir yüzleşme şeklinde görülebilir. (el-Haleh Harb, 2020, s. 199) Tâmir'in bu yaklaşımı, onun edebi öykülerinin altında yatan eleştirel ve toplumsal mesajları daha da etkileyici kılarak, okuyucuları düşünmeye ve sorgulamaya teşvik eder. Böylelikle, Tâmir'in öyküleri, sadece edebi bir başarı olmanın ötesinde, toplumsal bilinç ve eleştiri yönünden de önemli bir işlev görür.

Zekeriya Tâmir'in öyküleri, farklı otorite yapılarına karşı eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Bu öykülerde otorite, yalnızca bir politik rejim olarak değil; sosyal, kültürel, ahlaki ve dinî dinamiklerin etkisinde şekillenen çok katmanlı bir olgu olarak işlenir. Bu nedenle, Tâmir'in eserleri, farklı düzeylerdeki otoriter sembollerle doludur. Örnekler arasında baba otoritesi, din adamının otoritesi, kültürel mirasın otoritesi, zalim politikacıları destekleyen entelektüellerin otoritesi, ağabey otoritesi, polis otoritesi ve genel toplum otoritesi bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, Tâmir'in eleştirisinin sadece politik iktidarı değil, genel olarak toplumu ve bireyi de nasıl etkilediğini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Tâmir, öykülerinde bu çeşitli otorite figürlerini ve onların toplum üzerindeki etkilerini incelerken, okuyucuya, bireyin otorite karşısında yaşadığı çatışmaları ve bu çatışmaların bireyin yaşamındaki etkilerini detaylı bir şekilde sunmaktadır.(Abdu'l-Mevlâ, 2020, s. 222)

Bu bağlamda, Zekeriya Tâmir'in öykü kahramanları, çeşitli güç ve otorite merkezleri tarafından kuşatılmış durumdadır ve bu otoritelerin her biri, kahramanın olumsuz yönde etkilenmesine yol açmaktadır. Evde baba figürünün diktatoryal otoritesinden, polislerin, müfettişlerin ve hakimlerin temsil

ettiği devlet otoritesine kadar genişleyen bu yapı, ahlak, din ve hukuk gibi sosyal değerlerle desteklenmektedir. Bu yapılar, kahramanın kendini ifade etme fırsatını engelleyerek, onun bu otoritelere karşı çıkma ve direnç gösterme kapasitesini sınırlar.(Berekât & İsmail, 2007, s. 131) Sonuç olarak, Tâmir'in öykülerindeki kahraman karakterler genellikle istikrarsız, gergin ve sürekli otoriteyle çatışma halinde olan bir yapı sergiler.(es-Samâdî, 1995, s. 133) Bu karakterler, öykünün başlangıcında ne kadar sağlam bir duruş sergilese de, kısa sürede güçlerinin tükendiğini ve bazı istisnalar dışında ilkelerinden vazgeçmek zorunda kaldıklarını gösterir.(Tâmir, 1972, s. 588) Bu durum, Tâmir'in öykülerinin, bireyin otorite karşısındaki çaresizliği ve direnç çabalarını vurgulayan güçlü bir eleştirel temayı ortaya koyduğunu göstermektedir.

Zekeriya Tâmir'in öykülerinde, siyasi iktidarın zorbalığına karşı mücadele eden veya direnen kahramanları bulmak nadirdir. Öykülerin kahramanları genellikle ya teslim olmakta ya da öykünün sonunda anlamsız bir cinayete kurban gitmekte ya da intihar etmektedirler.(Bostancı, 2007, ss. 161-162) Bu karakterler, sıklıkla katı kuralları olan baskıcı bir toplumda yaşamakta ve çeşitli otorite figürleri tarafından kısıtlanmakta veya baskı altına alınmaktadırlar. Öykülerde sıkça rastlanan bir tema, kahramanların diğer karakterlerle iletişim zorluğu çekmeleridir. Bu kahramanlar, karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmak yerine genellikle teslimiyetçi bir tutum benimsemektedirler.(es-Samâdî, 1995, s. 139) Ayrıca, dinî otorite, Tâmir'in öykülerinde genellikle karşı konulmaz bir güç olarak tasvir edilir ve bu nedenle, bireyler çoğunlukla dinî otoriteye karşı itaatkâr bir tavır sergileyerek boyun eğmektedirler. Yazar, karakterlerin çeşitli yaşam zorluklarıyla karşılaştıklarında, dinin rehberliğindeki otoriteye teslim olma eğilimlerini işlemektedir.

Ancak, nadiren de olsa, Tâmir'in öykü kahramanları otoritenin dayattığı sınırlamalara ve normlara karşı çıkarak, kendi kimliklerini ve özgürlüklerini arama çabasına yönelmektedirler. Bu durumlar, Tâmir'in öyküleri aracılığıyla otoriteye yönelik eleştirisinin yanı sıra, kahramanlarına rehberlik etme amacını da göstermektedir. Tâmir, bu karakterlerin içsel çatışmalarını ve karşılaştıkları dışsal zorlukları detaylı bir şekilde betimleyerek, okuyucularına farklı perspektifler sunar ve toplumsal normlara karşı sorgulayıcı bir bakış açısının önemini vurgular. Makalenin ilerleyen kısımlarında, Tâmir'in öykü kahramanlarının siyasi, sosyal ve dinî otoritelere karşı sergiledikleri başkaldırı durumları örneklerle incelenecektir.

B. SİYASİ OTORİTEYE BAŞKALDIRI

Bu başlık altında, Zekeriya Tâmir'in öykülerindeki kahramanların, siyasi otoriteye karşı sergiledikleri direniş ve başkaldırı durumlarına odaklanılmaktadır. Tâmir'in öykülerinde sıkça rastlanan teslim olma, kaçma ve ölümü tercih etme gibi durumlar, Arap dünyasındaki zorba ve acımasız siyasi yönetimlerin bir yansıması olarak ele alınabilir. Ancak, bu makalede daha çok öykü kahramanlarının, zorbalık ve baskı karşısında nadiren de olsa gösterdikleri başkaldırı ve direniş anlarına dikkat çekilmektedir. Bu durumlar, Tâmir'in öykülerinde öne çıkan ve dikkate değer bir tema olarak ele alınmakta, kahramanların otoriteye karşı duruşları ve bu duruşun altında yatan motivasyonlar ve içsel çatışmalar detaylı bir şekilde incelenmektedir. Tâmir'in öykülerindeki bu başkaldırı anları, bireyin otorite karşısındaki güç ve direncini sembolize ederken, okuyuculara toplumsal ve siyasi baskılara karşı mücadelede ilham verici örnekler sunmaktadır. Bu genel çerçevenin ardından, şimdi Tâmir'in

öykülerinden seçilmiş örneklerle, kahramanların otoriteye karşı sergiledikleri başkaldırı ve direnişin somut örneklerine detaylı bir şekilde bakacağız.

Örneğin, Tâmir'in "Zafer" adlı öyküsünde, hükümdarın hazinesindeki para eksilince, halka yeni vergiler getirilmesi kararlaştırılır. Vergileri toplamakla görevlendirilen tahsildarlar ve polisler, halka şiddet uygular. Öykü, "Sonunda bir gün halkın sabrı tükendi, öfkeleri başlarına vurdu ve zulmü lanetleyen sesleri yükselerek büyük bir kalabalıkla hükümdarlık sarayına doğru ilerlemeye başladılar" (Tâmir, 1981, s. 125) ifadeleriyle devam eder. Tâmir'in öykülerinin genelinde bu tür bir halk tepkisi olağandışı olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, bu ifadeler Tâmir'in, Arap halkını yönetimin zulmüne karşı başkaldırmaya teşvik ettiğini ve bir gün halkın sabrının tükeneceği konusunda yönetimi uyardığını göstermektedir.

Benzer şekilde, "Unutkanlık" adlı öykü, halkın yönetimle cesurca başa çıkması ve zorbalığa karşı gösterdiği direniş açısından dikkate değer bir örnektir. Öyküde "Şehir halkı, ölümün yaklaştığına kesin olarak anladıktan sonra, yüzleri soldu ve konuşmamaya başladılar; fakat garip bir cüret ve cesaret kazandılar. Kral ve askerleri onlar için korkulacak şeyler olmaktan çıktı. Hapse, işkenceye ve darağaçlarına aldırılmadan vergi vermez oldular" (Tâmir, 1978a, ss. 37-38) ifadeleri kullanılmaktadır. Bu pasaj, Tâmir'in öykülerinde, halkın otoriteye karşı nasıl bir direnç gösterebileceğini ve yönetimin zorbalığına karşı sergiledikleri cesur tutumu vurgulamaktadır.

Bazı öykülerde, Tâmir Arap bireylerin yaşadıkları zulme ve baskıya karşı kaçmayı değil, aktif bir eylemde bulunmayı tercih ettiklerini işler. "Son" adlı öyküde, bu tema sembolik bir üslupla ele alınmaktadır:

"Rengi solmuş bir adam, intikam alır gibi bir hareketle bıçağını kabzasına kadar yere sapladı. Sonra kulağını yere dayadı. Dehşetle çığlık attı: Yer ağılıyor. Sonra kulağını ikinci kez yere dayadı. Sevinç dolu bir sesle haykırdı: Öldü. Kulağını üçüncü kez yere dayadığında, düzenli bir şekilde yere vuran asker postallarının sesinden başka bir şey duymadı." (Tâmir, 1981, s. 19)

Öyküdeki bu karakter, karşılaştığı haksızlıklara ve zulme, kaçmak yerine tepki göstererek eyleme geçmeyi seçer. Bıçağını toprağa saplaması ve ardından 'yerin ağlaması ve ölmesi', yazarın ülke ya da yönetim eleştirisini simgelemektedir. Tâmir'e göre, vatandaşlarına huzurlu bir yaşam sağlayamayan bir ülke, ölümü hak etmiştir. Öyküdeki Arap bireyinin çözümü, ülkesini 'öldürmek' olarak tasvir edilir, bu durum yönetimin zorbalıklarına ve acılarına karşı bir başkaldırı olarak yorumlanabilir. Öte yandan, kahramanın bıçağını yere sapladıktan sonra duyduğu asker postallarının düzenli vuruşları, devam eden mevcut düzeni ve halkın karşı koyamayacağı askeri gücü temsil eder.

Siyasi otoritenin acımasız bir aracı olan polise karşı çıkan bir karakteri Zekeriya Tâmir'in öykülerinde bulmak oldukça zordur. Ancak "Polis ve At" öyküsünde, polisin zorbalığına maruz kalan at arabası çeken Ebu Mustafa'nın yerine, onun atı büyük bir tepki gösterir. Polis, Ebu Mustafa'nın araba ve yayalar için ayrılmış bir caddeden at arabasıyla geçişine izin vermez. Bu olay karşısında öfkelenen at, polisi ezerek öldürür: "Ebû Mustafa, bir süre tereddüt içerisinde kaldı. Polis ona bağırdı: Dön geri. Hemen geri dönmezsen pişman olursun. Ebû Mustafa, arabaya doğru yöneldi. O an, atın öfkesi zirveye ulaşmıştı; tüm gücünü topladı ve gemi azıya alarak ileri doğru atıldı. Kendisine doğru gelen arabayı gören polis şaşırıldı. Kaldırma atlamaya

çalıştı; ama başaramadı. At, ona vurdu, yere savrulurken sırtı üzerine düştü. Atın ayakları göğsünü çiğnedi, sonra da arabanın tekerleri üzerinden geçti. Polis, kıpkızıl kana boyandı.” (Tâmir, 1978a, s. 70) Bu öyküde atın tutumu, polis zorbalığına maruz kalan bireylerin, sessizce teslim olmak yerine doğal haklarını savunma arzusunun sembolize ettiği şekilde değerlendirilmek mümkündür.

Başka bir öyküde, yoksulluk ve sefaletle mücadele eden bir kahraman, yönetimin kontrol aracı olarak kullandığı basın organlarına olan kinini şu şekilde ifade etmektedir: *“Özenle bir yığın yırtık gazete kağıdını seçtim ve üzerine bevetmeye başladım.”* (Tâmir, 1978b, ss. 27-28) Öykü kahramanının bu eylemi, yönetimin manipülasyonunu ve basın araçlarını eleştiren bir sembolik eylem olarak yorumlanabilir. Kahramanın bu davranışı, onun içinde biriken kinin ve öfkenin somut bir ifadesi olarak görülebilir. Ayrıca, bu eylem kahramanın sefaletle mücadelesini ve kendi sesini duyurma çabasını simgeleyerek, basın araçlarının çarpıtılmış kullanımına karşı bir başkaldırı olarak algılanabilir.

Otoriter rejimler altında askerlerin komutanlarının emirlerine karşı çıkmaları nadiren görülen bir durumdur. Zekeriya Tâmir, bu konuyu “Büyücü” adlı öyküsünde etkili bir üslupla ele alır. Öyküde bir komutan, beş yaşındaki bir çocuğu vurma emri verir, ancak askerler bu emre karşı çıkarlar:

“Beş yaşındaki bir çocuk elleri arkasından bağlanmıştı. Yeşil gözleri koyu bir bezle örtülmüştü. Önünde beş asker, tüfekleriyle, komutanlarının beklenen yeni emirlerini yerine getirmeye hazır duruyordu. Emreden komutanlarının sesi yükseldi. Hızlı hareketlerle silahlarının ağızlarını çocuğun kalbine doğrulttular ve komutanları onlara ateş etmelerini emretti. Sert komutanın sesi, o sırada çocuktan gelen ve beş askerin kulaklarına ulaşan kahkaha sesiyle karıştı. Ardından birinci asker gülerken güzel karısını hatırladı. İkincisi nehre bakan bir pencerenin yanındaki yatağını hatırladı. Üçüncüsü bir arkadaşıyla sohbet ederken yürüdüğü ağaçlı bir sokağı hatırladı. Dördüncüsü babasının genç olduğu zamanları hatırladı. Dördüncüsü, babasının ona deniz kıyısında balık tutmayı öğrettiği bir günü hatırladı. Beşincisi, kendisinin hastalandığı günde annesinin aniden yaşlandığını hatırladı. Beş asker, askeri emre uymak için harekete geçtiler. Beş kanlı delikle yere yığılan komutanlarının göğsüne tüfekleriyle ateşlediler. Pişmanlık duymadan göğüslerinden vurulmayı beklediler. Fakat hayatta kaldılar ve ateş etme emri veren öldü.” (Tâmir, 2000, s. 171) Bu öykü, insanlık değerlerinin ön planda olduğu bir anı yansıtarak, askerlerin sorgulama cesaretini ve insanlık adına doğru kararları alma kapasitelerini vurgular. Beş askerin, vahşetle örtülü emre karşı durarak, insanlık adına bir seçim yapma süreci, Tâmir’in öykülerindeki nadir ve etkileyici bir tema olarak öne çıkar.

Tâmir’in öykülerinde siyasi otoriteye karşı başkaldırı teması, genellikle kahramanların zorba yönetimlere karşı direnç göstermeme eğilimini, ancak nadiren bu normdan saparak başkaldırıya geçtiklerini işlemektedir. Arap dünyasındaki siyasi otoritelerin acımasız ve zorba doğası, sıklıkla kahramanların teslimiyet, kaçma ve ölümü tercih etmelerine yol açarken, bazı öykülerde vergilendirme karşıtı direniş ya da basın organlarına karşı tepkiler gibi istisnai durumlar dikkat çekmektedir. Bu nadir de olsa görülen başkaldırı anları, Tâmir’in öykülerinin derinlik ve etkileyciliğini artırmaktadır. Yazar, sembolik anlatım ve güçlü imgelerle siyasi otorite eleştirisini yaparken, insanlık değerleri, özgürlük mücadelesi ve adalet arayışı gibi temaları ön plana çıkarır. Bu temalar, Tâmir’in eserlerini sadece etkileyici kılmakla kalmayıp, aynı zamanda okuyuculara toplumsal ve siyasi sorunlar üzerine derinlemesine düşünme fırsatı sunmaktadır.

C. SOSYAL OTORİTEYE BAŞKALDIRI

Bu kısımda, Zekeriya Tâmir'in öykülerinde toplumun otoritesi ve bireyler üzerindeki etkisi, bireylerin düşüncelerinden davranışlarına kadar olan her yönüyle belirgin bir tema olarak işlenmektedir. Tâmir'in öykülerinde bireylerin düşünce ve davranışları sıkça toplumsal normlar ve kültürel beklentiler tarafından biçimlendirilmekte, bu durum toplumun bireyler üzerindeki geniş ve derin etkisini göstermektedir. Bu tematik vurgu, Tâmir'in öykülerinin, toplumsal yapıların bireyler üzerindeki baskısını ve bu baskıya karşı bireylerin nasıl tepki verebileceğini gözler önüne sermektedir.

İmtinân es-Samâdî'nin Zekeriya Tâmir'in öyküleri üzerine yaptığı analizde belirttiği gibi, bu öyküler, Doğu toplumunun bireylerini ezen ve yabancılaştıran bir yapıyı doğru bir şekilde tasvir etmektedir. Tâmir, öykülerinde sınıf farklılıkları, ahlaki değerler, geleneksel otoritenin egemenliği, kişisel ve toplumsal yabancılaşma, ataerkil otorite gibi unsurları ele alarak, Doğu toplumunun bireyleri üzerindeki baskının çeşitli yönlerini detaylı bir şekilde ortaya koyar. (es-Samâdî, 1995, s. 52) Samâdî'nin bu yorumu, Tâmir'in öykülerinin, toplumsal yapıların bireyler üzerindeki etkisini ve bu etkinin nasıl bir yabancılaşma yarattığını anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Zekeriya Tâmir'in bir mülakatında belirttiği üzere, kendi öykülerinde marjinalleştirilmiş seslere odaklanmış ve Doğu toplumunun farklı yönlerini, bireylerinin yaşadığı baskı, zulüm ve zorlukları konu edinmiştir. Tâmir şöyle ifade etmektedir: *"Hikâye yazmadan önce Arapça hikâyelerin birçoğunu ve elime geçen dünya öykülerin çoğunu incelediğimi ve okuduğumu düşünüyordum. Ancak okumalarımda karşılaşmadığım bir sesi arayış içerisinde yazmaya başladım. Zira, sevinci, özgürlüğü bilmeyen; mazlum, dışlanmış ve yıkılmış bir varlık mevcuttur. Bu varlık ülkemizde somut bir gerçekliğe sahipken, göz ardı edilmiş ve marjinalleştirilmiştir. Çünkü kendilerine adanmış yazar diyenler, dilencileri ve piyango satıcılarını anlatarak, bu bireyleri ülkemizin maddi ve manevi açıdan ezilmiş kesimi olarak temsil etmeye odaklanmıştı."* (Tâmir, 1972, s. 115) Bu ifade, Tâmir'in öykülerinin, toplumun göz ardı edilen ve marjinalleştirilen bireylerinin yaşamını ve deneyimlerini ön plana çıkarmak amacıyla yazıldığını vurgulamaktadır.

Zekeriya Tâmir'in öykülerinde sıkça rastlanan bir tema, çeşitli otorite figürleri tarafından sınırlanan ve baskı altında tutulan kahramanların, genellikle zorluklarla başa çıkmak yerine otoriteye boyun eğme eğiliminde olmalarıdır. Bu durum, yazarın toplumsal otoritenin baskısı altında yaşayan bireylerin güç sahipleri karşısında kişisel özgürlüklerini kaybetme süreçlerini vurgulamasıyla daha da derinleşmektedir. Ancak Tâmir'in bazı öykülerinde, özgürlüğü elde etmek amacıyla bireyleri otoriteye karşı başkaldırmaya teşvik ettiği görülmektedir. Bu öykülerde, genellikle ana odak noktası olan özgürlük arayışı, bireylerin otoriteye karşı duruşunu ve içsel çatışmalarını simgelemekte, okuyucuya toplumsal ve bireysel özgürlük mücadelesine dair derinlemesine bir bakış sunmaktadır. (el-Hacâhiceh, 2019, s. 583)

Örneğin, Tâmir'in öykülerinde, kadın karakterlerin toplumsal baskı ve otoriter geleneklere meydan okumaları nadiren görülen bir temadır. Bu öykülerde sıklıkla vurgulanan unsurlar arasında toplumsal cinsiyet rolleri, geleneksel aile yapısı ve kadınlara dayatılan normlar bulunmaktadır. Bu temalarda genellikle kadınlar, bu baskılara boyun eğmiş ve otoriteye karşı gelmemiş karakterler olarak tasvir edilirler. Ancak 'Napalm... Napalm' adlı öyküde, kadın karakterin toplumsal baskılara baş kaldırdığı görülmektedir:

“Leyla şöyle diyerek Ahmed’in elini tuttu: Sus, ne biçim konuşma bu?! Ahmed, yırtıcı, karşı çıkar bir dille: Elimi bırak, kimse görmesin. Ailenin haberi olmasın. Hapishanenin kapısı kırıldı. Anne ve öğütleri öldü. Aileye utanç ve rezillikten başka bir şey getirmeyen kızlardan hoşlanmayan baba öldü. Ahmed: Korkmuyor musun? Leyla, elini Ahmed’in elinden ayırmadı.” (Tâmir, 1978a, s. 50) Tâmir’in bu öyküsündeki *“hapishanenin kapısı kırıldı, anne ve babanın nasihatleri öldü”* gibi ifadeler, toplumsal otoritenin kısıtlayıcı etkisini ve Leyla’nın bu otoriteye meydan okuyan duruşunu ön plana çıkarırken, kadınların toplumun dayattığı roller ve beklentilere karşı nasıl bastırıldığını ve baskı altına alındığını sembolik bir şekilde ifade eder.

Tâmir’in öykülerinde, Arap toplumunun aşka genellikle olumsuz bir tutum sergilediği ve bu durumun büyük tepkilere yol açtığı gözlemlenir. Toplumun aşka gösterdiği hoşgörüsüzlük, sert ve ölümle sonuçlanan tepkilere neden olur. Bu nedenle, âşıklar çoğunlukla toplumdan korkar ve görünmekten kaçınır. Ancak, bazı öykülerde âşıklar, kaçmak yerine toplumla yüzleşmeyi tercih eder ve bu seçimlerinin sonuçlarına katlanır. *“Çiçek”* öyküsünde, bir kadın ve erkek, aile baskısına ve toplum otoritesine karşı durarak, cesurca meydan okurlar: *“Kadın, güldü ve neşeyle fısıldadı: Biz istediğimizi yapalım, ailem de istediğini yapsın. Adam güldü ve şöyle dedi: İstedığımız gibi yaşayalım, kimseye aldırmayalım.”* (Tâmir, 1981, s. 30) Bu öykü, Tâmir’in Arap bireylerini toplumsal otoriteye ve katı düşüncelere karşı çıkmaya teşvik ettiğini gösterir. Ancak, bu öyküdeki iki âşığın trajik kaderi, Tâmir’in diğer öykü kahramanları gibi, vahşice öldürülerek son bulur.

Başka bir öyküde, kahraman aile baskısına ve toplumsal beklentilere karşı, kendi ilkeleri ve değerleri doğrultusunda ilerlemeye olan arzusunu açıkça dile getirir. *“Şehirde Gece”* öyküsünün kahramanı, savunduğu prensiplerini şu ifadelerle anlatır: *“Ne olursa olsun bir iş bulmalıyım, gururumu incitmeyecek bir iş. Peki, gururu elinden alınan bir insandan geriye pis kokulu bir et yığımından başka ne kalır!? Babam, annem ve tanıdığım pek çok kişi bu görüşe katılmıyor ve bana aptalca tavsiyelerde bulunarak şöyle diyorlar: “Mutlu yaşamak istiyorsan başımızı eğ, çünkü dik bir baş ancak sahibini yorar.”* (Tâmir, 1978b, s. 61)

Kahramanın *“Tamam, gururu elinden alınan bir insandan geriye pis kokulu bir et yığımından başka ne kalır?”* ifadesi, onun özgünlüğünü ve itibarını koruma arzusunu, aynı zamanda toplumsal baskılara boyun eğmeyi reddederek kendi saygınlığını ve değerini koruma isteğini güçlü bir şekilde sembolize eder. Ayrıca, kahramanın *“gururunu koruma”* vurgusu, bireysel kimliğini ve iradesini ön plana çıkararak, toplumsal baskılara karşı direnişini ifade eder.

Zekeriya Tâmir’in birçok öyküsünde gözlemlendiği üzere, Arap bireyinin tasviri genellikle eski geleneklere bağlı, baba figürüne karşı direniş göstermeyen, verilen emirlere itaat eden ve zorluklarla başa çıkmak yerine kaçmayı tercih eden bir imaj sunar. Ancak ‘Hayır’ adlı öyküde Tâmir, bireyi bu otoritelerin egemenliğine karşı çıkmaya teşvik etmektedir. Öyküde, yaşlı bir baba, eskimiş gelenekleri, adetleri, toplumu ve dinî otoriteyi sembolize ederek oğullarına kaçmayı, zulme boyun eğmeyi ve emirlere itaat etmeyi öğretir. Ancak, babanın bu otoriter etkisi altında büyüyen oğullar, onu canlı canlı tabuta kapatır. *“Ama ben henüz ölmedim”* feryadına rağmen, *“tabutun kapağına çivileri çaktılar; sonra da evde beyaz bayrak olmaya uygun olan tüm kumaşları yaktıktan sonra tabutu mezarlığa götürdüler.”* (Tâmir, 1981, s. 66) Bu eylem, eskimiş gelenek ve göreneklere, aynı zamanda babanın otoritesine karşı özgürleşmenin bir sembolü olarak görülebilir. Tâmir, bu öyküyle, geçmiş kutsallaştırılan ve geleceğe dair endişelere neden olan geleneklere karşı durarak, bu geleneklerden kurtulma çağrısında bulunmaktadır.

Arap toplumunda kızların baskıya maruz kalması ve bu baskıya genellikle boyun eğmesi, Tâmir'in öykülerinde sıkça görülen bir temadır. Ancak bazı durumlarda, genç kızlar özgürlüklerini arayarak bu baskıdan kurtulma eylemine girişirler. "Gece Sonunda Kar" adlı öyküde, genç bir kız, babasının baskısından kaçarak evden ayrılır. Baba, Yusuf adlı öykü kahramanına kızını bulup öldürmesini emreder: "O boğazlanmayı hak ediyor. Akrabalarımız bize gelip onu görmediklerinde onlara ne diyeceğiz? ... Baba, Yusuf'a döndü ve sert bir şekilde tekrarladı: Onu aramanı ve hangi yolla olursa olsun bulmanı istiyorum. Onu kancık bir it gibi doğra." (Tâmir, 1994c, s. 15) Babasının emrini yerine getirmek için kız kardeşini arayan Yusuf, bir rüyasında kardeşinin fakir bir gençle evlendiğini, onunla mutlu yaşadığını ve onu kendisine "bütün suç babamındır. Onu asla affetmeyeceğim. Bize çok acı çektirdi. Çok acı çektirdi. Çok acı çektirdi" (Tâmir, 1994c, s. 20) söylediğini görür. Bunu üzerine, Yusuf, toplum baskısına ve baba otoritesine başkaldırarak kardeşini öldürmekten vazgeçer ve onu ötesine geçerek kardeşine yeni hayatında mutluluk diler: "Haydi, haydi gülümse." (Tâmir, 1994c, s. 20) Rüya devamında, öyküde eskimiş töre ve gelenekleri temsil eden ve ölüm sembolü olan ve Yusuf'un aile evinde yıllardır yaşamış olan "yılan" ölecektir. "Yusuf, eve döndüğünde yılanı evin avlusunda ölü, soğuk bir halde uzanmış bulacak ve kederli babasına galip gelmişçesine bakacaktı." (Tâmir, 1994c, s. 21) Tâmir bu sahne ile, Arap bireyine yozlaşmış geleneklere karşı isyan etmeleri ve gerçek zaferin bu geleneklere başkaldırmak olduğu mesajını vermektedir.

Tâmir'in öykülerinde, bireyler geleneklere olan saygılarını sürdürürken, bazen bu geleneklere karşı itirazcı ve sorgulayıcı bir tavır sergilemektedirler. Yazar, eski adetlere meydan okuma çağrısında bulunarak, saygı gösterilmesi gereken adetlerin kutsallaştırılmamasını savunur. "Rande" adlı öyküde (Tâmir, 1981, ss. 114-115), anne kızı Rande'ye dedesinin ziyaretinde elini öpmesi gerektiğini söyler, ancak Rande annesinin bu isteğine karşı çıkar. Anne, "Dedeni sevmiyor musun?" diye sorunca, Rande, "Seviyorum; ama elini öpmem" cevabını verir. Rande'nin bu cevabı, geleneksel beklentilere karşı bireyin kendi özgür iradesiyle bir karar almasını sembolize eder. Annenin toplumsal beklentileri yansıtan sorusuna karşı Rande'nin basit ama etkili cevabı, bireysel özgürlük ve kişisel tercihlerin önemini vurgular. Bu durum, Tâmir'in eski geleneklere karşı çıkma ve bireyin kişisel tercihlerini savunma temasını öne çıkarır. Tâmir, burada bireyin kendi içsel değerlerine sadık kalarak, geleneklere meydan okuma hakkını savunmaktadır.

Yazarın öykülerinde sıkça vurgulanan baba-oğul ilişkisi, toplumsal otoritenin ve geleneklerin bireyler üzerindeki etkisini yansıtan önemli bir tema olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, genellikle baba figürünün otoritesine boyun eğen ve onun dayatmalarına uyan bireylerin tasviri yapılırken, zaman zaman bireyin bu dayatmalara karşı çıkma ve onları reddetme çabaları da görülmektedir. "Bedevi" öyküsündeki genç kahraman Yusuf'un, "Babam sadece gündüz çalışıp gece uyuyan, parasını harcamayan, elini saygıyla öpen çocukları sever. Elini asla öpmeyeceğim baba" (Tâmir, 1994a, s. 212) sözleri bireyin babasının otoritesine meydan okuma isteğini açıkça yansıtmaktadır. Yusuf'un bu ifadesi, babasının kendisinden beklediği hürmeti ve itaatkarlığı reddederek, kendi iradesini ve benliğini koruma çabasını sembolize eder. Bu durum, Tâmir'in öykülerindeki bireylerin otoriteye karşı bağımsızlık ve özgürlük arayışını vurgulayan önemli bir temadır.

"Gündüz ve Gece Neşeleri" adlı öyküde, Arap toplumunda sıkça rastlanan baskıcı baba figürü, çocuklarına sürekli öğüt veren ve onları kontrol etmeye çalışan bir otorite olarak tasvir edilir. Ancak,

babanın ölümünden sonra çocukların davranışları, babanın isteklerine tam tersi bir yönde gelişir ve bu durum babanın otoritesine karşı bir tür başkaldırı olarak değerlendirilebilir. Tâmir, bu durumu ironik bir üslupla şöyle anlatır: *“Yaşlı, hasta baba, batan güneşe üzgün gözlerle baktı ve üç küçük oğlunu yanına çağırarak, yanına gelmelerini ve yatağının etrafında toplanmalarını istedi. Sonra zayıf ve üzgün bir sesle onlara şöyle dedi: Sizi benim nasihatlerimden kurtaracak ayrılış günü geldi. Ondan geriye size tek bir nasihatim kaldı, o da şu ki: Ben öldükten sonra ayrılıp dağılmayın, iyi ve kötü günde hep birlik, beraberlik, dayanışma içinde olun. Bunun üzerine oğulları ona her zamanki gibi itaat edeceklerine ve tavsiyesine göre hareket edeceklerine söz verdiler. Bunun üzerine baba memnuniyetle gülümsedi, gözlerini kapadı ve öldü, çocukları derinden üzüldüler. Oğullar babalarının son tavsiyesini yerine getirmek için acele ettiler ve cesedini yatağından kaldırıp yere koymak için yardımlaştılar. Geceleyin bir kadın kiraladılar, ona elleriyle saldırdılar, giysilerini çıkardılar ve gücü ciddi şekilde sımanan geniş yatağa attılar. Gecenin sonunda kadın neşeyle gerindi, tavsiyesi için babaya teşekkür etti ve üç oğlunu, babalarına daha çok itaat etmeye teşvik etti.”* (Tâmir, 1998, s. 145) Bu sahne, babanın ölümüyle birlikte, onun otoritesinin ve vasiyetinin çocukları tarafından reddedilmesini, aynı zamanda geleneksel aile yapısına ve baba otoritesine karşı sergilenen ironik bir başkaldırını sembolize eder.

Bazı öykülerde, birey sadece babanın emirlerine karşı gelmekle veya onun elini öpmeyi reddetmekle kalmaz. Dahası, bazen -örneğin “Hayır” öyküsünde olduğu gibi- babanın sürekli itaat etmeyi ve boyun eğmeyi öğrettiği yaşamı reddeden evlatlar, tabut yaparak babalarını canlı canlı gömmeye karar verirler: *“Yaşlı adam gözlerini açtı. Oğulları işlerini bitirmişlerdi. Dehşetle onlara bağırdı: Ne yaptınız? Tabut mu yaptınız? Aranızda ölmek isteyen mi var? Çocuklarından biri: Tabut senin için! Yaşlı adam: Sen ne iğrenç oğulsun! Ben hâlâ yaşıyorum ve on beş yaşında bir kızla evlenmeye hazırım. Yedi oğlu, ağır adımlar ve asık yüzlerle yaşlı adama yaklaştılar. Adam korkuyla: Ne oldu size? Delirdiniz mi? Ne yapmak istiyorsunuz? Çocukları onu tutup tabuta koyduklarında direnmeye çalıştı; ama güçlü elleri onu tabutun içine çiviledi. Feryat ederek ağladı, uzun beyaz sakalı ve kırışmış yüzü gözyaşlarıyla ıslandı ve şöyle dedi: Siz delisiniz! Oğullarından biri sakın bir sesle: Ölme zamanın geldi. Yaşlı adam haykırdı: Ne yaptığınızı biliyor musunuz? Babanızı öldürüyorsunuz. Bu davranışımızı hak edecek ne yaptım? Birinci oğul: Başımızı nasıl eğeceğimizi sen öğrettin. İkinci oğul: Bize tokat atanın elini öpmeyi bize sen öğrettin. Üçüncü oğul: Bizim kadın elbisesinden korkmamızı sağladın. Dördüncü oğul: Bir kadın dizi gördüğümüzde eskimiş çorap gibi oluyoruz. Beşinci oğul: Fırtınalı günlerde uyumayı bize sen öğrettin. Altıncı oğul: Ne geçmişimiz ne bugünümüz ne geleceğimiz var! Yedinci oğul: Gökyüzüne bakmaya cesaret edemiyoruz. Oğulları adamın feryadına aldırmadılar, tabutun kapağına çivileri çaktılar; sonra da evde beyaz bayrak olmaya uygun olan tüm kumaşları yaktıktan sonra tabutu mezarlığa götürdüler.”* (Tâmir, 1981, ss. 64-66)

Bu öyküde, çocukların babalarının otoritesine karşı daha radikal bir tutum sergiledikleri ve onun öğretilerini tamamen reddettikleri gözlemlenmektedir. Babanın baskıcı ve kısıtlayıcı davranışlarına karşı çıkan çocuklar, babalarının sembolik olarak ölümünü kabul etmeye ve onun öğretilerini gömmeye karar verirler. Bu eylem, babanın otoritesinin ve dayatmalarının yıkıcı etkisini vurgularken, çocukların kendi özgürlüklerini ve bireysel kimliklerini koruma isteğini ortaya koyar. Tabut içine canlı olarak babayı yerleştirmek hem sembolik hem de trajik bir eylemdir. Bu eylem, babanın öğretilerine, dayatmalarına ve baskısına karşı bir başkaldırını temsil eder. Çocuklar, babalarının baskıcı etkilerini sıralayarak, nasıl bir baskı altında yaşadıklarını ve özgürlük arayışında olduklarını ifade ederler. Çocukları, *“ne geçmişimiz ne bugünümüz ne geleceğimiz var”* ifadesiyle babanın baskısının geleceğe dair umutları ve özgürlüğü nasıl

kısıtladığını anlatırlar. Bu öyküde Tâmir, bireylerin otoriter baba figürüne ve onun baskılarına karşı nasıl radikal bir şekilde başkaldırabileceğini gösterirken, bireysel özgürlüğün ve korunmasının önemini vurgulamaktadır.

Kadın karakterlerine genellikle eşlerine itaat eden bir portre çizen Tâmir, öykülerinde bazen kadın karakterlerin başkaldırma eğiliminde olduğu durumları da işler. Bu istisnai durumlar, kadınların geleneksel cinsiyet rollerine meydan okuma ve kendi özgürlükleri için mücadele etme arzularını gösterir. "Sinsi Vesvesecinin Son Günü" adlı öyküde Tâmir, bu durumu ironik bir üslupla şöyle ifade eder: "Ben her zaman kocası, ölümünü istese de ölen ve kendisine itaat eden bir kadındım, ta ki şeytan benimle alay edene kadar. Böylece başı dik, kibirli, kendi bağımsız varlığına ve kendi kararına sahip olduğunu iddia eden bir kadın haline geldim." (Tâmir, 1994b, ss. 13-14) Tâmir'in bu ironik ifadesi, toplumsal normlara meydan okuyan bir kadın karakterini tasvir ederken, toplumdaki kadının belirlenmiş rolüne yönelik bir eleştiri içerir. Yazar, kadının güçlü ve bağımsız olma arzusunun toplum tarafından 'şeytana uymak' gibi olumsuz bir değerlendirme ile karşılanmasını eleştirmektedir.

"Of" adlı öyküde, öykü kahramanı Nevâl'in kocasını bıçakla öldürmesi, onun baskısına ve otoritesine karşı gösterdiği aşırı tepki olarak dikkat çekmektedir ve Tâmir'in öykülerinde alışılmadık, olağan dışı bir durumu ifade etmektedir: "Nevâl bıçağı salladı, kocasını şaka yaparak tehdit etti. Kocası, onu şöyle uyardı: dikkatli ol, bıçak keskin. Nevâl onun uyarısına kulak asmadı ve tehdidine devam ederken gülerken sordu: Ben kimim? söyle bana ben kimim? Gazi dedi ki: Sen benim karımsın. Nevâl alaycı bir şekilde güldü ve "senin hizmetçin değil karın olduğumu hatırladığım için Allah'a şükürler olsun" dedi. Gazi dedi ki: Her kadın, eşine hizmet eder. Ardından Nevâl, bıçağı Gazi'ye doğru salladı... Onu göğsünün sol tarafından bıçaklayarak kendisinden ondan uzaklaşmaya zorladı. Gazi, ona öfkeyle bağırdı, azarladı ve tehdit etti. Nevâl, evlendiklerinden beri durmayan kızgın, emredici bağırisını susturmak için, var gücüyle onu ikinci kez bıçakladı... Nevâl, Gazi'nin yanına diz çöktü, bıçağın ucunu boynuna dayadı ve tüm ağırlığıyla bastırdı. Bıçak boynu delerek kafayı gövededen ayırdı." (Tâmir, 1998, ss. 46-47) Bu eylemi, sıradan bir itaatsizlik veya çatışma ötesinde, Arap toplumundaki geleneksel cinsiyet rollerine ve koca otoritesine meydan okuma amacı taşımaktadır. Tâmir, Nevâl'in kocasına karşı şiddet dolu tepkisini anlatarak, Arap toplumundaki koca otoritesine eleştirel bir perspektif sunmaktadır. Nevâl'in kocasını öldürmesi, kadın karakterin baskıya karşı gösterdiği aşırı ve şiddet dolu tepkinin bir göstergesi olup, toplumdaki kadınların yaşadığı baskı ve kısıtlamalara karşı radikal bir başkaldırı olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca Tâmir'in öyküleri, kocanın vefatının ardından baskıdan kurtulan kadınların yaşantılarını konu alır. Bu öykülerde, kadın karakterler eşlerinin ölümüyle birlikte beklenmedik bir özgürlüğe kavuşurlar. Önceki baskılar ve kısıtlamalar ortadan kalkar ve bu, kadınların yeni bir kimlik ve yaşam tarzı arayışına girmelerine neden olur. "Yardım Yağmuru" adlı öyküdeki kahraman Naile, kocasının ölümüyle hayatını değiştirir. Geçmiş anlarından kurtulmak amacıyla kocasının tüm eşyalarını ve fotoğraflarını yakar, cenazesinde siyah çarşaf yerine kırmızı kısa bir elbise giyer ve güçlü, cesur adımlarla yürür. Cenazede, kocasının mezarı başında velvele yerine zilgit çeker. Bu dönüşümle yeni geniş bir ev satın alır ve burada erkekleri kabul etmeye başlar. (Tâmir, 2000, ss. 34-35) Bu durum, kadın karakterin kocasının baskıcı otoritesinden kurtulduğunu ve özgür bir birey olarak yeniden doğuşunu simgelemektedir.

Tâmir'in öykülerinde, bireyin sınıf farklılıklarına dayalı insanlar arasındaki ayrımı reddetmesi, toplumsal otoriteye karşı isyanın belirgin bir göstergesi olarak öne çıkar. 'Son Sancaklar' adlı öyküde, kahraman-anlatıcı, sınıf farklılıklarının yarattığı engellere karşı kararlı bir duruş sergileyerek hem kendi yaşamını hem de toplumsal yapının temellerini sorgular. Kahramanın, âşık olduğu kızın babasına yönelttiği sert eleştirisi, "*aşkıımızı mahvettin, ayrılmamızı zorunlu kıldın. Fakirin zengin kızıyla evlenmesinin ne zararı var?*" (Tâmir, 1978a, s. 91) diyerek sınıf farklılıklarının potansiyel yıkıcı etkilerine dikkat çeker. Ayrıca, kahraman, "*zengin ile fakir arasındaki eşitsizlik ortadan kalkmalı*" (Tâmir, 1978a, s. 92) ifadeleriyle, bu durumun sadece bireysel bir mesele olmadığını, aynı zamanda toplumun her kesimini ilgilendiren geniş bir sorun olduğunu vurgular. "*Kardeşlerim, insanı insandan ayıran duvarı yıkmalıyız*" (Tâmir, 1978a, s. 92) diyerek açıkça başkaldırı çağrısında bulunur. Kahraman, bu ifadelerle, sosyal otoriteye ve baskıcı normlara karşı durarak, zenginlerle fakirler arasındaki ekonomik ve sosyal uçurumu kapatmayı ve herkesin bir arada ve mutlu bir şekilde yaşayabileceği bir toplumun hayalini kurar. (Bozgöz, 2003, s. 163)

Tâmir'in öykülerinde işçilerin kendi haklarını aramak için iş sahibinin otoritesine boyun eğmeyip ona karşı çıkması, öykülerin açık bir şekilde ele aldığı konulardan biridir. 'Erkeklerin Sırları' adlı öyküde, Tâmir bu durumu şu şekilde anlatır: "*Babam beş arkadaşı ve meslektaşıyla sözleşti. Oturdular çay ve sigara içtiler. Para düşkününü ve ısrarla maaşlarına zam yapmayı reddeden tekstil fabrikasının sahibinden bahsettiler. Bu yüzden grev ilan ettiler ve işe gitmediler.*" (Tâmir, 2005, s. 71) Bu öyküde işçilerin grev kararı alması, ekonomik adalet ve işçi hakları için verdikleri mücadeleyi simgelemektedir. İşçilerin bu duruşu, iş sahiplerinin baskıcı otoritesine karşı onların birliğini ve dayanışmasını vurgularken, ekonomik eşitlik ve adil çalışma koşulları için verdikleri mücadeleyi ön plana çıkarır.

"Ey Unutulmuş Kiraz" adlı öyküdeki köy öğretmeni Ömer, toplumsal sorunlara karşı net bir duruş sergileyerek köylülere açık bir başkaldırı çağrısında bulunur. Ömer'in, "*Zulmün bekası yok. Bize dedi ki: Zillet hayatını nasıl kabul edersiniz? Ona dedik ki: Göz görüyor ama el kısadır. Ömer kızgın bir sesle dedi ki: Yürek korktuğu için el kısadır*" (Tâmir, 1994a, ss. 33-34) sözleri, insanların içsel korkularını eleştiren aynı zamanda toplumdaki haksızlık, zulüm ve adaletsizliklere karşı duyulan korkunun, bireylerin davranışlarını nasıl kısıtlayıcı bir etken olduğunu vurgular. Bu ifadeler, Ömer karakterinin köylülere yaptığı çağrıda, baskılara ve adaletsizliklere karşı cesurca duruş sergilemenin önemini ortaya koyar. Ömer, bu sözleriyle, toplumdaki haksızlıklara karşı mücadele etmenin ve korkuların üstesinden gelmenin gerekliliğini vurgulamakta, bireylerin kendi haklarını savunma ve toplumsal değişimi teşvik etme potansiyelini işaret etmektedir.

"Zenci Adam" adlı öyküde, fabrikada çalışan kahramanın zorlu çalışma koşulları nedeniyle yaşadığı bunalım ve içsel çatışmalar detaylı bir şekilde işlenir. Tâmir, iç monolog tekniğini kullanarak kahramanın iç dünyasını ve özgürlük arzusunu temsil eden 'zenci adam' (el-Haleh Harb, 2020, s. 198) karakteri aracılığıyla kahramanın çelişkilerini ve korkularını açığa çıkarır. Zenci adam, fabrikadan kaçma çağrısında bulunur, ancak kahraman geçim kaygısı ve iş sahibinin otoritesi altında olduğu için bu çağrıya yanıt veremez: "*Nereye kaçacağız? ...Gidecek hiçbir yerimiz yok, bütün sokaklar kapalı.*" (Tâmir, 1978b, s. 22) Bu diyalog, kahramanın içsel çatışmasını ve otoriteye karşı sergilediği tepkinin zorluklarını gösterir. Tâmir, öyküde kahramana sunulan iki seçenek arasındaki çatışmayı, avantajlarını ve dezavantajlarını vurgulayarak ortaya koyar.

Fabrika sahibi çalışmasını emrederken, zenci adam kahramana otoriteye karşı çıkmasını önerir. Kahraman işten atılma korkusu yaşar, ancak zenci adam bu korkuyu aşmasını ve insanlığını kazanmasını teşvik eder. *"Zenci adam: İşten kovulacaksın. Onların sahip oldukları tek ceza bu. Bu ceza ile kaybettiğin insanlığını geri kazanacaksın ve kapalı sokakların engellerini yıkmış olacaksın."* (Tâmir, 1978b, ss. 22-23) Bu tartışma sonucunda kahraman, iş sahibine karşı beklenmedik bir tepki gösterir ve onun egemenliğine karşı radikal bir tavır sergiler: *"Bütün tükürüğümü topladım ve küçümseyerek ona fırlattım."* (Tâmir, 1978b, s. 23) Bu eylem, kahramanın otoriteye karşı duruşunu ve özgürlük arayışını sembolize eder.

Tâmir, öykülerinde endüstrileşmenin henüz gelişmediği bir toplumda, öykülerinde aletlerin hakimiyetini mercek altına alan bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Öykülerde, kahramanların fabrikalara karşı çıkması ve doğaya dönüşü savunması belirgin bir şekilde görülmektedir. Yazar, modern insanların birbirini köleleştirmede makineleri suçladığını ve bu sorunun çözümünün makinelerin yok edilmesinde yattığını, insanın bu kölelikten kurtuluşunu ise toprakta bulduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, "Mavi Haşin Şarkı" öyküsü, bu meseleyi net bir biçimde işlemektedir. Öykü kahramanı, çalıştığı fabrikanın bir makinasını bozduğu için işten çıkarılan ve işsiz kalan bir gençtir. Mevcut düzene karşı başkaldıran öykü kahramanı, düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır:

"Bu şehrin kralı olursam ne yaparım? ... Fabrikaları yıkıp bütün makineleri bir araya toplayacağım. Sonra heybetli ve muazzam bir sesle şöyle söyleyeceğim: Ey makineler! Siz yabancı bir ülkeden gelen, bizlere sefalet getiren canı yaratıklarınız. Huzurlu, saf ve iyi bir şekilde yaşamak isteyen insan adına sizi yok etme emrini veriyorum. Ondan sonra toplanmış insanlara şöyle bağıracam: Haydi aptallar! Toprağa geri dönün. O, Kalbinizi nefretle kirletmeden size ekmek ve neşe veren tek annedir. İnsanlar sefildir. Şehri uçsuz bucaksız yeşil alanlarla çevrili büyük bir köye çevireceğim. Bu köy, tüm sakinlerin her akşam toplanacağı çok geniş bir meydana sahip olacak. Binlerce erkek ve kadın, topraktan, insanlardan ve aşktan bahseden bir şarkıya eşlik edecek. Bu şarkıda tüm sesler kucaklaşacak. Seslerin sahipleri, şarkı söylerken kardeş olduklarını ve hayatın gizli güzelliklerle dolu olduğunu hissedecekler. Yavaş yavaş mutlu ve huzurlu yaşayan büyük çocuklara dönüşecekler." (Tâmir, 1978b, ss. 11-13) Bu ifadeler, kahramanın fabrikalara ve makinelerin bireyleri köleleştiren etkisine karşı duruşunu, bireyin toplumsal düzenin otoritesine karşı başkaldırdığını açıkça ortaya koyar. Kahraman, fabrikaların ve makinelerin insanları sefalet ve kölelikle yüz yüze getirdiğine inanarak, toplumsal normlara karşı çıkarak alternatif bir yaşam biçimi sunar. Kahramanın fabrikaların yıkılması ve makinelerin ortadan kaldırılması talebiyle birlikte insanları toprağa dönüşe çağrısında bulunması, bireyin mevcut toplumsal düzenin otoritesine karşı çıkma ve doğal bir yaşama geri dönme isteğini yansıtır.

"Mavi Haşin Şarkı" öyküsü, maddi sıkıntılar yaşayan bir bireyin iç dünyasına odaklanarak, endüstriyel gelişmenin ve modern yaşamın ortaya çıkardığı zorluklara dikkat çeker. Kapitalizmin ekonomik sistemi ve sermayenin neden olduğu sömürü düzeninin, modern insanın üzerindeki tahrip edici etkileri, duygusal çatışmalar ve isyanlar aracılığıyla eleştirilir. Ayrıca öykü, sınıfsal eşitsizliklerin olmadığı, çalışmanın adil bir şekilde dağıtıldığı, özgür ve insafı bir toplum özlemi ile doludur. Ayrıca, altmışlı yılların Suriye'sindeki toplumsal yenilgi ve yönsüzlük, öykü kahramanının içsel dünyası aracılığıyla yansıtılır. (Kula, 2011, s. 39)

Tâmir'in son öykü koleksiyonlarında, sosyal ilişkilere ve kişisel sorunlara odaklanan daha çeşitli yapıdaki karakterler ön plana çıkar. Yazar, karakterlerin tam adlarını kullanarak eserlerine gerçekçi bir

dokunuş ekler. Artık karakterler, tek boyutlu olmaktan öte, iç dünyaları karmaşık ve nevrotik yapılara sahiptir. Özellikle kadın figürü, bu koleksiyonlarda daha baskın, agresif ve dinamik bir hal almıştır. Kadın karakterlerin cinsel deneyimleri cesurca ve çeşitlilik gösterirken, ahlaki normlara uymadan cinsel tercihlerini özgürce ifade etme özgürlüğüne vurgu yapılır. Bu koleksiyonlar, Tâmir'in önceki öykülerinde tanımladığı muhafazakâr ataerkil toplum anlayışının tam zıttını sunar. (Kayyal, 2006, s. 108)

“Teksîru Rukeb” koleksiyonunun 18. öyküsünde, Tâmir geleneksel Arap kadınlarının cinselliğiyle ilgili anlayışlara karşı bir itiraz sunar. Öykü kahramanı olan Suheyr Selemûn, aşırı cinsel isteğiyle dikkat çeker: *“Suheyr Selemûn eşsiz bir kadındı. Ne kadar çok olursa olsun tüm açlara yetecek kadar yumuşak ve lezzetli bir ete sahip olduğu bahanesiyle hiçbir erkeğin isteğini geri çevirmediği iyi biliniyordu. Fakirlere, muhtaçlara, yetimlere sadaka verecek parası olmadığını titreyen bir sesle söyleyerek verdiği bedava verirdi.”* (Tâmir, 2002, s. 42)

Mahmud Kayyal'e göre, yazarın fakirler ve muhtaçlara yardım etmek ile herkese ücretsiz cinsel hizmetler sağlamak arasında yaptığı alaycı ve ironik benzetmesi, kadınların cinsel arzularını tatmin etmek için ne kadar ileri gitmeye hazır olduklarını vurgulamak amacıyla kullanılmıştır. (Kayyal, 2006, s. 110)

Bu kısımda incelenen Tâmir'in öyküleri, sosyal otoriteye karşı başkaldırının çeşitli boyutlarını aydınlatmaktadır. Kahramanların fabrikalara, geleneksel cinsiyet normlarına ve örf ve adetlere meydan okumaları, toplumsal düzene ve ataerkil yapıya karşı bir direnişi temsil etmektedir. Tâmir, kadın karakterler aracılığıyla toplumsal normlara ve baskılara karşı cesur bir duruş sergilerken, onların cinsel özgürlüklerini ve ahlaki normlardan sapmalarını cesurca ifade etmelerini vurgular. Ayrıca, öyküler baba figürüne karşı sergilenen başkaldırını ve bireylerin ataerkil düzenin sınırlamalarına karşı mücadelesini de işler. Endüstrileşmeye ve modern yaşamın zorluklarına karşı bireylerin doğaya dönüş arzusunu ele alarak, teknolojinin insan üzerindeki olumsuz etkilerine karşı bir alternatif sunar. Tâmir'in öyküleri, bireylerin içsel çatışmalarını ve sosyal otoritenin farklı formlarına karşı sergiledikleri mücadeleyi derinlemesine işlerken, okuyuculara toplumsal normlara karşı sorgulayıcı bir bakış açısını sunmaktadır.

D. DİNÎ OTORİTEYE BAŞKALDIRI

Bu başlık altında incelenecek olan Zekeriya Tâmir'in öykülerinde, dinin toplumsal normları belirleyen ve bireylerin yaşamlarını büyük ölçüde şekillendiren bir güç olarak işlendiği görülmektedir. Tâmir'in eserlerinde, din genellikle karşı konulamaz bir otorite olarak tasvir edilir ve bireylerin bu otoriteye itaatkâr bir tavır sergiledikleri gözlemlenir. Öykü kahramanları, yaşamın zorluklarıyla başa çıkmak için sıklıkla dine başvurur ve dinî otoriteye teslim olma eğiliminde olurlar.

Bununla birlikte, Tâmir'in öykülerinde dindar Arap toplumundaki bireylerin dinî otoriteye başkaldırmasını konu alan örnekler nadiren görülse de bu durum önemli bir temayı oluşturur. Öykülerde dinî öğretilere karşı çıkma ve sorgulama, dinî otoritenin bireyler üzerindeki etkisi ve bireylerin bu otoriteye karşı nasıl bir tutum sergilediği açısından incelenmeye değerdir. Bu kısımda, Tâmir'in öykülerinde dinî otoriteye karşı sergilenen duruş ve bu duruşun toplumdaki etkileri, karakterlerin içsel çatışmaları ve dinî normlara karşı geliştirdikleri farklı perspektifler üzerinden ele alınacaktır.

Bu yaklaşım, Tâmir'in öykülerindeki dinî otoriteye başkaldırı temasını derinlemesine inceleyerek, yazarın öykülerindeki din ve birey ilişkisini, dinin toplumsal ve kişisel yaşam üzerindeki etkilerini ve dinî normlara karşı sergilenen çeşitli tepkileri aydınlatmaya yardımcı olacaktır.

Tâmir'in bazı öykülerinde kahramanın dinî öğretilere karşı tutumu dikkat çekicidir. Örneğin "Beyaz Atın Kışnemesi" öyküsünde, kahramanın "*Alnum bir kez bile cami halısına değmedi*" (Tâmir, 1978b, s. 34) ifadesi, dinî ritüellere ve emirlere uymama durumunu açıkça ortaya koyar. Bu ifade, kahramanın dinî ritüelleri sorguladığını veya onlara karşı bir eğilimde olduğunu gösterir. Dindar bir toplumda, dinî pratiklere karşı bu tür bir duruş, genellikle tabu olarak görülebilir ve nadiren dile getirilir. Tâmir'in öyküsünde bu durumun işlenmesi, dinî otoriteye karşı bireyin direnişini ve bağımsız düşüncüyü vurgular. Bu örnek, dinî otoriteye başkaldırı temasının, sadece dinî normlara ve ritüellere açıkça karşı çıkma şeklinde değil, aynı zamanda bireyin kişisel inançları ve yaşam tarzı seçimleri üzerinden de ele alınabileceğini gösterir.

Benzer şekilde "Yorgun Asfalt İçin bir Karanfil" öyküsünde, kahramanın camiye namaz kılmaya davet eden arkadaşına: "*neden namaz kılalım ki? Allah'ın kendisi bizden nefret ediyor olabilir*" (Tâmir, 1978b, s. 109) ifadesi, dinî otoriteye ve pratiklere yönelik keskin bir itirazı ve sorgulamayı ortaya koyar. Bu ifade, kahramanın sadece dinî ritüelleri değil, aynı zamanda dinin kendisini ve onun insanlar üzerindeki etkisini sorguladığını gösterir. Kahramanın bu düşüncesi, dinî otoriteye ve onun bireyler üzerindeki baskısına karşı duyduğu derin şüpheyi ve eleştiriyi ifade eder. Tâmir'in bu öyküsü, dinî inançların ve uygulamaların bireysel düzeyde nasıl sorgulanabileceğini ve bu sorgulamanın bireyin kendi inançlarına ve toplumsal dinî normlara nasıl meydan okuyabileceğini gözler önüne serer.

Başka bir öykülerde kahramanın maddi durumu ve kişisel sorunları, onun dinî inançlarına ve pratiklerine olan tutumunu belirgin bir şekilde etkilediği görülmektedir. Tâmir'in "Çölde" adlı öyküsünde, "*yakındaki camiden müezzinin sesi ezan okuyor. Dışleri çürük olan adam gülümsedi ve alaycı bir sesle dedi ki: istediğin kadar bağır müezzini, istediğin kadar bağır, çünkü senin çağrına cevap vermeyeceğim ve namaz kılmayacağım*" (Tâmir, 1994a, s. 180) ifadesi, kahramanın maddi zorluklar içerisinde olmasının, onun dinî öğretilere karşı tutumunu nasıl etkilediğini gösterir. Bu örnek, kahramanın dışlarındaki çürüklük ve maddi sıkıntıları nedeniyle dinî uygulamalara bağlı kalmayı reddetmesi, dinî öğretilerin kendisine somut bir fayda sağlamadığına dair inancını yansıtır. Tâmir bu ifadelerinde, maddi zorlukların ve kişisel sıkıntıların bireyin dinî inançları ve pratikleri üzerindeki etkisini vurgular. Böylece, dinî otoriteye başkaldırı teması, sadece teolojik veya felsefi bir sorgulamadan ibaret değil, aynı zamanda bireyin yaşam koşulları ve kişisel deneyimleriyle de yakından ilişkili olarak işlenir.

Yazarın "Âşıklar" adlı öyküsünde, kahramanın dinî otoriteye karşı sergilediği alaycı tutum, önemli bir tema olarak öne çıkar. Öyküde, "*Mezarlığa gitti ve tevazu ile başını eğerek annesinin mezarının önünde durdu. Annesi, sarhoşken kendisini ziyarete geldiği için onu azarladı ve ona sarhoşların cezasının cehennem ateşi olacağını hatırlattı. O, annesine: Uzun ve soğuk bir kışta kendisini öldürmesi için Allah'a yalvaracağını söyledi. Henüz evlenmediğini ama dokuz ay içinde babaanne olabileceğini de söyleyince annesi dehşete kapılarak gözlerini kapattı ve yeniden öldü*" (Tâmir, 1998, s. 147) ifadesi, kahramanın dinî otoriteye ve pratiklerine karşı ironik bir tavır sergilemesini yansıtır. Kahramanın, annesinin mezarını sarhoş olarak ziyaret etmesi ve Allah'a yalvararak kışın kendisini öldürmesi için dilekte bulunması, dinî kurallara ve toplumsal

normlara karşı bir başkaldırıyı ifade eder. Kahramanın, henüz evlenmemiş olmasına rağmen dokuz ay içinde babaanne olabileceği ironik ifadesi, dinî normlara karşı sergilediği başkaldırıyı daha da vurgular.

Kahramanın bu alaycı ve eleştirel tutumu, bireyin kendi özgürlüğüne duyduğu özlemi ve kendini kısıtlanmış hissetme isteğini yansıtabilir. Dinî otoritenin belirlediği normlara karşı çıkarak, kendi özgün yolu üzerinde daha bağımsız bir şekilde ilerlemek isteyen kahraman, dinî normlara karşı sergilediği bu başkaldırı ile kişisel ifadesini, inançlarını ve tercihlerini daha özgürce açığa çıkarma arzusunu gösterir. Bu durum, bireyin kişisel kimliğini kurma çabasını ve genel bir özgürlük arayışını temsil eder. Tâmir bu öyküsünde, dinî normlara ve otoritelere karşı bireyin nasıl bir başkaldırı sergileyebileceğini ve bu başkaldırının bireyin kendi yolu üzerinde daha özerk bir varoluşu benimseme çabasını vurgulamaktadır.

Öykülerde kahramanın dinî emir ve yasaklara karşı içsel çatışmaları ve sorgulamaları önemli bir tema olarak işlenir. “Akşam Geldiğinde” adlı öyküde, ölü, kabrinde melekler tarafından sorgulandığında, “Zina ettin mi?” sorusuna “kadınlardan nefret ederim ve Allah’ın izniyle cennete girdiğimde huriler, iffetimi savunurken hırçınlığımdan şikâyet edecekler” şeklinde cevap verir. Ancak kahramanın iç sesinde geçen “hep zina yapmak istemişimdir ama göz görse de el kısadır” (Tâmir, 1998, s. 187) ifadesi, onun dinî emir ve yasaklara samimiyetle uymadığını, fırsat bulamadığı için zina yapmadığını gösterir.

Bu örnek, bireylerin dinî emir ve yasaklara karşı içsel çatışmalarını ve sorgulamalarını vurgular. Tâmir’in öyküsünde kahramanın tutumu, dinî öğretilerin bireyler üzerindeki etkisini ve bireylerin bu öğretilere uyma zorunluluğu altında yaşadığı gerçeğini ele alırken, aynı zamanda bu bireylerin iç dünyalarında çeşitli düşüncelere sahip olma potansiyelini de gösterir. Bu, dinî yasaklara uyma zorunluluğu hisseden bireylerin içsel düşünce dünyalarında bu emirlere muhalefet edebilecekleri ve farklı perspektiflere sahip olabilecekleri gerçeğine işaret eder.

“Kuzular” adlı öyküsünde, semt kızı Ayşe’nin üniversiteye girdikten sonra çarşaf giymeyi bırakması, Arap toplumundaki hem toplumsal hem de dinî otoritelere karşı bir direnişi temsil eder. Semtteki erkeklerin ve Şeyh Muhammed’in Ayşe’nin çarşaf giymeme durumuna karşı gösterdiği tepkiler, toplumsal ve dinî normlara karşı bireyin nasıl başkaldırdığını vurgular. Ayşe’nin ağabeyinin ‘siyah çarşafı üniversiteye gitmesinin mantıksız olduğunu’ belirten cevabı, dış görünüme verilen aşırı önemin bilimin ruhuna aykırı olduğunu ve bireyin özgürlüğüne karşı bir müdahale olduğunu gösterir. Ayrıca, Ayşe’nin babasının “bir fahişe çarşaf giyerse, namuslu ve erdemli mi olur?” (Tâmir, 1994a, s. 112) şeklindeki cevabı, dinî otoritenin yorumlarının ve uygulamalarının toplum tarafından yanlış bir şekilde kullanılmasına karşı bir eleştiri olarak değerlendirilebilir. Tâmir bu öyküsünde, Arap bireyin bu tür toplumsal ve dinî baskı ve dayatmalara karşı başkaldırısını vurgularken, aynı zamanda örtünme emirlerinin cahil bir toplum tarafından yanlış bir biçimde kullanılmasını eleştirmektedir.

Bireylerin maruz kaldıkları baskı ve zorbalık karşısında inanç sistemlerini sorgulamaları Tâmir’in öykülerinde dikkat çeken bir temadır. Tâmir’in “Keşke Konuşmasaydı” adlı öyküsünde, kahraman Kazım’ın karakolda maruz kaldığı işkence sonrasında dinî inançlarına ve öğretilere karşı aldığı duruş, dinin otoritesine karşı çıkma ve inançları sorgulama eğilimini vurgular. “Karakol amiri gülümseyerek Kazım’a şöyle dedi: Madem susmakta ısrarcıysan, dilsizi geveze hale getirebilecek elimizdeki imkânları kullanmak zorunda kalacağız. Kazım tek kelimeyle cevap vermedi ama yüzü bembeyaz oldu. Birkaç gün sonra karakoldan

ayrıldığında konuşmaya dönmüştü... Mahalle halkına bir daha namaz kılmayacağını ve oruç tutmayacağını söyledi" (Tâmir, 1998, s. 228) ifadesi, Kazım'ın dinin otoritesini ve öğretilerini sorgulamasını ve önceki dönemlerde değer verdiği ibadetleri terk ettiğini ifade eder.

Kazım'ın namaz kılmama ve oruç tutmama kararı, dinin otoritesine itaat etmeme ve dinî kurallara uygun yaşamayı reddetme kararını temsil eder. Bu, Kazım'ın karakol deneyimiyle birlikte dinin otoritesini ve insanları kurtarma yeteneğini sorgulamasını gösterir. İşkence ve baskı altında, Kazım'ın dinin kendisini koruyamayacağına ve gücünün sınırlı olduğuna dair bir inanca sahip olabileceği düşünülebilir. Tâmir'in bu öyküsü, dinî otoriteye ve öğretilere karşı bireyin nasıl bir başkaldırı sergileyebileceğini ve bu başkaldırının bireyin inanç sistemini nasıl etkileyebileceğini vurgular.

Benzer bir şekilde "Denize Göç" öyküsünde, kahramanın haksız bir suçlama sonucu hapisaneye atılması ve işkenceye maruz kalması, dinî inançlara ve otoritelere karşı isyanı gösterir. "Bir kurşun kalemi aldım ve duvara sabit bir elle yazdım: Ey Allah, bana yardım etme" (Tâmir, 1994a, s. 282) ifadesi, kahramanın zorluklar karşısında inançlarını sorgulamasını ve dinin sağladığı koruma veya yardımı şüpheyle karşılamasını yansıtır. Bu ifade, kahramanın içsel bir çatışma içerisinde olduğunu ve dinin beklentilerine karşı bir isyan veya reddiyeyi gösterir.

Kahramanın Allah'tan yardım istemeyi reddetmesi, yaşadığı acı ve zulüm karşısında dinî inançlarına yönelik derin bir hayal kırıklığını ifade eder. Bu durum, bireyin zorluklar karşısında dinin vaat ettiği yardım ve korumayı sorgulamasını ve bu vaatlere güvenmeyi reddetmesini gösterir. Tâmir'in bu öyküsü, bireyin dinî otoriteye ve inanç sistemlerine nasıl bir başkaldırı sergileyebileceğini ve bu başkaldırının bireyin inanç sistemini ve dünyaya bakışını nasıl etkileyebileceğini vurgular.

Bireyler, ne kadar dinî bağlılık gösterebilir de zaman zaman dinî otoritenin etkisinden sıyrılmayı tercih ederek bireysel arzularını öne çıkarmaktadırlar. Bu durum, bireylerin dinin baskısına karşı bir tür direniş olarak yorumlanabilir. Örneğin, "Teksir'u Rukeb" öykü koleksiyonunun 46 numaralı öyküsünde Fevziye karakterinin yaşadığı içsel çatışma, dinî otoriteye karşı bireyin nasıl bir direniş sergileyebileceğini ortaya koyar. "Fevziye, Amr'a yaklaştı ve elleri güçlü parmaklarla onun belini tuttu ve ona sordu: Şimdi beni yemeye ne dersin? Amr dedi ki: Öğle namazına geç kalacaksın, vakti yaklaşıyor. Bunun üzerine Fevziye, parmaklarını onun beline bastırarak ona şöyle dedi: Ben öğle ve ikindi namazlarını akşam namazıyla birleştireceğim ve Allah bağışlayandır, merhametlidir." (Tâmir, 2002, s. 117) ifadesi, Fevziye'nin kişisel arzularının ve cinsel isteklerinin, dinî otoritenin baskısına karşı bir meydan okumayı simgelediğini gösterir.

Fevziye'nin namazı erteleme ve kendi arzularını gerçekleştirmek için dinî kuralları esnetme kararı, kişisel özgürlüğü savunmasının bir yansımasıdır. Bu eylem, Fevziye'nin kendi arzularını takip etme ve dinî kuralları esnetme konusundaki kararlılığını vurgular. Tâmir bu öyküsünde, bireyin dinî otoriteye ve uygulamalara karşı nasıl bir başkaldırı sergileyebileceğini ve bu başkaldırının bireyin inanç sistemini ve kişisel özgürlüğünü nasıl etkileyebileceğini gösterir.

Tâmir, bazı öykülerinde dinî miras içinde yer alan cennet tasavvurunu eleştirmekte, cennetin sunulan ödüllerin gerçekliğini sorgulamakta ve bunun yerine insanların dünyadaki sorunlara odaklanması gerektiğini ima etmektedir. Bu tematik yaklaşım, örneğin "Talihli" adlı öyküde alaycı bir

üslupla şöyle ele alınmaktadır: “Naim el-Hayyâk, uyurken Cennet’e huzurlu ve güvenilir bir şekilde girdiğini, hayretler içinde incelemelerde bulunarak cenneti dolaştığını iddia etti. Sonra cennet kapısının muhafızına koştu ve ona ahmakça dedi ki: Bu nedir? Bize en güzel kadınlar vaat edildi ve ben burada sadece en çirkin kadınları görüyorum. Muhafız ona dedi ki: Aç olanın kuru ekmeğe küstahlık yaptığını ve onu şükranla yemediğini duymadım. Naim dedi ki: Bize erkek çocuk sözü verdi ve ben tek bir çocuk görmedim. Muhafız ona dedi dedi ki: Böyle kaba sözler söylemen gerçekten ayıp. Naim dedi ki: Bize çok şarap sözü verildi, ben sadece su buldum. Muhafız ona dedi dedi ki: Hayatında gördüklerin seni sonsuza dek şaraba muhtaç bırakmıyor. Naim dedi ki: Bize her zaman yeşil bir toprak vaat edildi ve ben sadece kum ve toz gördüm. Muhafız ona dedi ki: Sana kim söz verdiyse, masum sakalara düşküdü. Naim dedi ki: Bize saraylar vaat edildi ve ben sadece çadırları gördüm. Muhafız ona tehditkâr bir sesle şöyle dedi: Eğer mızumsuzlanmaya ve şikâyet etmeye devam edersen çadır alamazsın. Bunun üzerine Naim aceleyle en çirkin kadınlarla çevrili halde çadırlardan birine oturdu ve cehenneme kaçmaya hazırlanmaya başlamıştı. Naim o anda uykusundan uyandığında onun hala yatağında olduğunu fark etmiş, kaçmayı başaran birinin sevinci gibi sevinmişti.” (Tâmir, 1998, ss. 236-237)

Bu öykü, Tâmir’in cennet tasavvuruna yönelik eleştirisini güçlü bir şekilde sunar. Naim’in rüya sahnesindeki deneyimi, cennetin sunulan ödüllerin gerçekliğini sorgulamakta ve insanların dünyadaki sorunlara odaklanması gerektiğini ima eder. Tâmir bu öyküsüyle, toplumun baskıcı veya dinin otoriter yapısının eleştirilmesine yönelik zorluklara ve farklı düşüncelerin engellenmesine dair bir gönderme yapar. Bu yaklaşım, Tâmir’in, bireylerin kendi yaşamlarını ve gerçekliklerini aktif bir şekilde ele almalarının önemine ve dinî inanç sistemlerine karşı daha eleştirel ve sorgulayıcı bir tutum benimsemelerinin gerekliliğine dolaylı olarak işaret etmektedir.

Öykülerde, bireyin din adamlarının sınırlı anlayışına karşı çıktığı görülmektedir. “Yeryüzü Bizim ve Gökyüzü Kuşlarıdır” adlı öyküsünde, bir bilim adamının, Şam şehrini savunmak amacıyla uçak icat etmesi ve bu icadın, din adamı tarafından kafirlik ve dinsizlikle suçlanması, din ve bilim arasındaki çatışmayı vurgular. “Ama uçağı icat eden aklımın yaratana Allah’tır” (Tâmir, 1994a, s. 56) diyerek bilim adamının savunması, akıl ve bilimin dinî inançlarla uyumlu olabileceğini ve hatta onları destekleyebileceğini ifade eder. Bu ifade, din adamlarının sınırlı ve dogmatik anlayışlarına karşı bireyin meydan okumasını ve onları akıl yoluyla ikna etme çabasını gösterir.

Bilim adamının argümanı, din adamlarının körü körüne otoriteye itaat etmek yerine, akıl ve ilerlemeyi önemseyen bir yaklaşımı benimsemeleri gerektiğini ima eder. Tâmir, bu öyküsüyle, din adamlarının dogmatik tutumlarını sorgulama ve akli delillerle onları ikna etme çabasının önemini vurgular. Bilim adamının akıl ve bilimi vurgulayan yaklaşımı, din adamlarının sınırlı anlayışına meydan okuyarak, ilerlemenin ve sorgulamanın önemini ortaya koyar. Bu yaklaşım, Tâmir’in eleştirel üslubu ve ilerlemeyi destekleyen düşüncesiyle uyumlu bir şekilde, bireyin sorgulayıcı ve yenilikçi tavırlarını destekler.

Tâmir’in “Ağaçlarda Bulut, Dağlarda Kanat Yok” adlı öyküsünde, din adamının dünya hayatının geçiciliği ve yoksulların sabırlı olması gerektiği yönündeki çağrısına Süheyl isimli genç karakterin tepkisi, dinî otoriteye ve yönetimin baskı mekanizmalarına karşı nadir bir itirazı temsil eder: “Yeryüzünde yeşil geniş bir bahçe ve masmavi gökyüzünün altında neşeyle koşuşan çocuklar gördü. Aç insanların mezarları yıkıp, onların üzerine kendileri, güneş ve hava için evler yaptıklarını gördü. Öfkeli bir kan olarak atıldı ve sert

parmaklarıyla sakallı, yumuşak yüzlü, sert bakışlı bir adamın duvara yapıştırılmış portresini yırttı" (Tâmir, 1981, s. 97) ifadeleri, Süheyl'in dünyayı güzel ve yaşanabilir bir yer olarak gördüğünü ve din adamlarının dünya hakkındaki olumsuz yargılarını reddettiğini gösterir.

Süheyl'in bu tepkisi, din adamlarının yoksullara sabırlı olma çağrısına karşı bir öfke ve isyan ifadesidir. Tâmir, bu öyküyle, hükümetin baskı politikalarına alet olan din adamlarına karşı başkaldırıcı ve bu başkaldırının toplumsal adaletsizliğe karşı bir ifadesini vurgular. Süheyl'in din adamının portresini yırtması, bu otoriteye ve onun dünyayı ve hayatı anlama biçimine karşı net bir meydan okuma olarak yorumlanabilir. Bu eylem, Süheyl'in dünyanın ve hayatın güzelliklerini kucaklama ve adaletsizliklere karşı direnme arzusunu simgeler. Tâmir bu öyküsüyle, dinî otoritenin toplumsal baskılara karşı kullanılmasına ve bu baskıların insanların dünya görüşünü nasıl etkilediğine dikkat çeker.

"Teksîru Rukeb" koleksiyonunun 50 numaralı öyküsündeki Behçet adlı öykü kahramanı, dilsiz olmasına rağmen, sınırlı düşünceli bir din adamına ve onun müritlerine yönelik sorularıyla, dinî otoriteye karşı cesur bir itiraz sergiler. Bir cuma günü öğleden sonra, abdest almadan camiye giren ve şişman, sakalı darmadağınık yaşlı bir din adamının etrafında toplananlara karşı ironik bir tavır takınan Behçet, bu toplulukta sığ din anlayışına ve katı tutumlara mizahi bir üslupla karşı çıkar.

Behçet'in bu soruları, dinî otoritenin sorgulanması ve eleştirilmesi açısından önemli bir sahnedir. Din adamının katı ve dar görüşlü vaazlarına karşı Behçet'in mizahi bir dille sormuş olduğu sorular, dinî otoritenin sorgulanması ve eleştirilmesini simgeler. Behçet'in camideki bu davranışı, onun özgür düşünceye ve sorgulamaya olan bağlılığını ve dinî normlara ve katı kurallara meydan okuma isteğini vurgular. Ne yazık ki, Behçet'in bu cesur ve sorgulayıcı tavrı, din adamı ve müritleri tarafından şiddetle karşılanır ve sonuçta Behçet'in hayatını kaybetmesine yol açar. (Tâmir, 2002, ss. 131-132) Bu trajik son, toplumsal ve dinî normlara karşı çıkan bireylerin karşılaştığı direnç ve zorlukları gözler önüne serer.

Tâmir bu öyküsüyle, dinî otoriteye ve toplumsal normlara karşı sergilenen cesur ve eleştirel tutumun önemini vurgular. Behçet karakterinin sergilediği bu tavrın sonuçları, dinî otoriteye ve toplumsal baskılara karşı durmanın zorluklarını ve potansiyel tehlikelerini gösterir. Bu bağlamda, Tâmir, özgür düşünce ve sorgulamanın değerini ve bu tür tutumların toplumda ne kadar zorlayıcı olabileceğini anlatır.

Öykülerde sıradan bireylerin dinî otoriteye karşı çıkışları sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ancak, din adamlarının dinin otoritesine karşı çıkması nadir bir durum olmakla beraber oldukça dikkat çekici bir durumdur. Örneğin Tâmir'in "Ey Duayı Kabul Eden" öyküsünde, Şeyh Muhammed karakterinin yaşadığı trajedi ve içsel çatışmalar, dinî otoriteye karşı çıkışın sadece sıradan bireylerle sınırlı olmadığını gösterir. Şeyh Muhammed, köyüne döndüğünde karşılaştığı yangın ve yıkımın büyüklüğü karşısında dehşete düşer ve bu felaketin kendi bedduyasıyla gerçekleştiğine inanarak kendini suçlar. "*Muhammed ağlayan kadınlara baktı ve pişmanlığı daha da arttı. Zira O, kıldığı sabah namazını Allah'a, köyün bozuk ve bozguncu halkına ceza olarak köyü yakması için dua ederek bitirmeseydi, olanlar olmayacaktı*" bu düşüncesiyle, Şeyh Muhammed, kendi inançlarını ve dinî otoriteyi sorgulamaya başlar.

Öykünün sonunda, Şeyh Muhammed'in yaşadığı şaşkınlık ve sarığının siyahla bulanmış olmasını görmesi, Tanrı'nın adaleti ve kendi dinî otoritesine olan inancının sarsıldığını gösterir. "*Güneş, evleri yanan ve camisi yanan bir köyün üzerine doğdu. Ancak en çapkın erkekle evlenen en ahlaksız kadının evi, yangından hiçbir şekilde etkilenmeden sağlam kaldı. Muhammed şaşkın gözlerle göğe baktı, sonra sarığını başından çıkardı, birden onun siyahla bulanmış olduğunu gördü.*"(Tâmir, 1994b, s. 126) Bu ifadeler, Şeyh Muhammed'in beklediği adaletin gerçekleşmemesine ve dinî otoritenin sorgulanmasına yönelik tepkisini yansıtır.

Bu öyküde Şeyh Muhammed'in yaşadığı içsel çatışma ve dinî otoriteye karşı sergilediği tutum, Tâmir'in din adamlarının da dinî otoriteye ve adalet kavramına karşı eleştirel bir bakış açısına sahip olabileceğini gösterir. Bu durum, din adamlarının da dinî otoritenin sorgulanmasına katkıda bulunabileceğini ve dinî kuralların uygulanışı üzerinde eleştirel düşünceler geliştirebileceğini gösterir, böylece Tâmir, dinî otoriteye meydan okumanın sadece sıradan bireylerin değil, aynı zamanda dinin temsilcilerinin de içsel bir mücadeleyle bağlantılı olabileceğini vurgular.

Zekeriya Tâmir'in öykülerinde ele alınan 'Dini Otoriteye Başkaldırı' teması, Arap toplumunun derinlerine işlemiş dinî inançlar ve uygulamaların bireyler üzerindeki etkisini irdelerken, bu otoriteye meydan okuyan nadir ancak güçlü örnekleri de sergiler. Tâmir, öykülerinde dinî inançların ve pratiklerin bireylerin yaşam üzerindeki etkisini ele alırken, dinî öğretilere ve emirlere körü körüne itaat etmek yerine, bunları sorgulayan ve eleştiren karakterler yaratmıştır. Bu karakterler, bazen maddi zorlukların, baskının ya da kişisel trajedilerin etkisiyle dinî otoriteyi reddederken, bazen de akıl ve vicdanın rehberliğinde hareket ederek dinî dogmalara meydan okur. İster sıradan bireyler ister din adamları olsun, Tâmir'in karakterleri, dinî otoriteye karşı çıkmalarıyla, bireysel özgürlüklerin ve kişisel sorgulamanın önemini vurgularlar. Tâmir, bu şekilde dinî otoriteye yönelik eleştirel bakış açısını sunarken, bireylerin kendi inançlarını ve değerlerini yeniden değerlendirme ihtiyacını ve dinin toplumsal yaşamdaki rolünü sorgulamayı teşvik eder. Bu bölüm, Tâmir'in öykülerinde dinî otoriteye karşı gösterilen direnişin, Arap toplumunda bireysel özgürlüğün ve kişisel ifadenin nasıl bir mücadele alanı oluşturduğuna dair önemli bir perspektif sunmaktadır.

Sonuç

Zekeriya Tâmir'in öyküleri, siyasi, toplumsal ve dinî otoriteye karşı başkaldırı temasını kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde ele alır. Bu eserler, Arap toplumunun karmaşık yapısını ve bireylerin bu yapının içinde yaşadıkları çatışmaları gözler önüne serer. Tâmir, siyasi otoriteye başkaldırımı, bireylerin zorba yönetimler ve adaletsizliklere karşı gösterdiği çeşitli tepkiler aracılığıyla işler. Bu öyküler, baskı altındaki bireylerin sıklıkla boyun eğme eğiliminde olduğunu gösterse de nadiren de olsa otoriteye karşı çıkan ve kendi özgürlüklerini arayan karakterlerle umut dolu anları da sunar.

Toplumsal otoriteye başkaldırı kısmı ise, Tâmir'in öykülerinde toplumun bireyler üzerindeki baskısı ve bu baskının yarattığı içsel ve dışsal çatışmaları ele alır. Tâmir, özellikle gelenek, görenek ve aile yapısının baskıcı yönlerine odaklanırken, toplumsal normlara meydan okuyan bireylerin hikâyelerini anlatır. Kadın karakterlerin yaşadıkları baskılara ve bu baskılara karşı geliştirdikleri başkaldırıya özel bir vurgu yaparak, Arap toplumunda kadınların rolünü ve cinsiyet eşitliği meselesini tartışmaya açar.

Dini otoriteye başkaldırı ise, Tâmir'in öykülerindeki en çarpıcı ve tartışmalı temalardan biridir. Öyküler, dinin toplum üzerindeki etkisini ve bireylerin bu etkiyle nasıl başa çıktıklarını inceler. Tâmir, dinî kuralların, ritüellerin ve inançların bireylerin yaşamlarını nasıl şekillendirdiğini, bazen sorgulandığını ve hatta reddedildiğini gösterir. Bu öykülerde, dinî otoriteye itaat etmek yerine, bireylerin kendi inançlarını ve değerlerini sorgulamaları, dinî dogmaları eleştirmeleri ve kişisel özgürlüklerini aramaları ön plana çıkar.

Tâmir'in öykülerindeki bu üç temanın ortak noktası, bireyin otoriteye karşı duruşunun ve kişisel özgürlük arayışının önemi ve zorluğudur. Her bir öykü, Arap toplumunun çeşitli yönlerini sorgularken, bireyin kendi kimliğini bulma, ifade etme ve özgür iradesini koruma mücadelesini gösterir. Tâmir, bu temalar aracılığıyla, bireylerin toplumsal, siyasi ve dinî baskılara karşı direnme gücüne ve cesaretine dikkat çekmektedir. Bu eserler, sadece Arap toplumuna özgü dinamikleri değil, aynı zamanda insanın özgürlük ve adalet arayışının evrensel niteliğini de yansıtır.

Sonuç olarak, Tâmir'in öyküleri, Arap bireylerinin çeşitli otoritelere itaatkâr olma eğilimini ele alırken, aynı zamanda bu otoritelere karşı direniş gösteren nadir ama etkili anları da aydınlatır. Bu eserler, bireylerin toplumsal, siyasi ve dinî baskılara karşı direnme gücüne ve cesaretine dikkat çekerek hem bölgesel hem de evrensel bir yankı uyandırmaktadır. Bu şekilde, Tâmir'in öyküleri, Arap toplumunun ve bireylerin yaşadıkları çatışmaların, zorlukların ve mücadelelerin zengin bir anlatısı olarak öne çıkar.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Bu makalede, Ahmed MDERATY ana araştırmayı yürütmüş ve makalenin yazımını gerçekleştirmiştir. Prof. Dr. Metin PARILDI, araştırma tasarımında ve sonuçların analizinde önemli katkılarda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Makaleyi önemli ölçüde geliştiren yorumları için Editör ve iki anonim hakeme teşekkür ederiz. Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SDK-2021-11312 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

Kaynakça

- Abdu'l-Mevlâ, M. A. (2020, Mart). Medhil li-Kırâeti Meşrû'i Zekeriya Tâmir, fi's-Simâti'l-Fenniyyeti'l-Muheymine ve Tefkîki Badr'ş-Şâiât. *Kalamoon Dergisi*, 11, 203-225.
- Berekât, A., & İsmail, H. (2007). Et-Tecelliyâtu'l-Cemâliyye li'l-Kabîh fi Kısası Zekeriya Tâmir, es-Sulta Unmûzecen. *Mecelletu Câmieti Tişrîn li'd-Dirâsât ve'l-Bûhûs el-İlmiyye*, 29(1), 127-144.
- Bostancı, A. (2007). *Çağdaş Arap Edebiyatçısı Zekeriya Tâmir Edebî Kişiliği & Hikâyeciliği*. Nûn Yayıncılık.
- Bozgöz, F. (2003). Suriyeli Öykücü Zekeriya Tâmir ve Edebî Dünyası. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 156-173.
- Can, A. H. (2006). *Zekeriya Tâmir ve İbâdullah adlı eserinin teknik ve tematik incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- el-Cerâdî, İ. (1995, Nisan). Tarakât Arabiyye. *en-Nâkid*, 82, 8-17.
- el-Hacâhiceh, B. (2019). Sırâu'l-Musekkâfi Mea's-Sulta, Mecmûât Zekeriya Tâmir el-Kasasıyya Unmûzecen. *el-Mişkât*, 6(2), 577-707.
- el-Haleh Harb, N. (2020). Tefkîku'l-Vâki, Avâlimu'l-Acîb, el-Garâbe ve's-Suhriye Ledâ Zekeriya Tâmir. *Kalamoon Dergisi*, 11, 187-202.
- es-Samâdî, İ. (1995). *Zekeriyyâ Tâmir ve'l-Kıssatu'l-Kasîra*. el-Mu'essesetü'l-'Arabiyye li'diDirâsât.
- Esgin, A. (2013). Otoritenin Sosyolojisi: Otoriteye İtaatin Ya Da Otorite Bağımlılığının Sosyolojik Anlamları. *Sosyologca*, 3(5), 90-112.
- Fettahoğlu, Y. (2016). Suriyeli Yazar Zekeriyyâ Tâmir'in "Onuncu Günde Kaplanlar" Adlı Hikâyesi ve Tahlili. *Gümüshane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(10), 63-74.
- İsmail, S. (2020). Rabî'un fi'r-Ramâd li-Zekeriya Tâmir, Tahlîl nassıyy. *Kalamoon Dergisi*, 11, 55-76.
- İyd, A. (1989). *el-Alemu'l-kıssay li-Zekeriya Tâmir: Vahdetu'l-Bunyeti'z-Zihniyye ve'l-Fenniyye fi Temezzukıha'l-Mutlak*. Dâru'l-Fârabî.
- Kayyal, M. (2006, Ocak 1). Damascene Shahrazâd: The Images Of Women In Zakariyyâ Tâmir's Short Stories. *Havva*, 4(1), 93-113.
- Kilci, K. (2018). *Suriye'de çocuk edebiyatı (Zekeriya Tamir örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kula, M. (2011). Modern Suriye hikâyesine genel bir bakış. *Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7, 17-48.
- Kutluay, F. (2019). Siyasal Otorite Kavramının Tarihsel Seyri. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-29.
- Mderaty, A. (2019). *Zekeriya Tâmir'in "En-Numûr Fi'l-Yevmi'l-'Âşir" Adlı Öykü Koleksiyonunun İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Muhanna, N. (2005, Haziran 23). El-Haddadu's-Suriyyu's-Şerisu'l-Lezî Asbaha Kâtiben ve Hattame Kulle Şey. *eş-Şarku'l-Avsat*.
- Öznurhan, H. (2015). Suriyeli Yazar Zekeriya Tâmir'in Öykülerinde Polis Devleti. *TYB AKADEMİ*, 15, 41-54.
- Ramadân, Ş. (2020). Sîmâtu'r-Ru'b ve's-Sulta ve's-Şerafiyy fi Kısası Zekeriya Tâmir. *Kalamoon Dergisi*, 11, 151-167.
- Şaban, İ., & Kilci, K. (2020). Zekeriya Tâmir ve Çocuk Öyküleri. *NÜSHA*, 20(51), 197-214.

- Tâmir, Z. (1972). Mukabele Me'a Zekeriya Tâmir. *Mecelletu'l-Marife*, 126, 108-116.
- Tâmir, Z. (1978a). *Er-Ra'd* (2. bs). Mektebetu'n-Nûrî.
- Tâmir, Z. (1978b). *Sahîlu'l-Cevâdi'l-Ebyad* (2. bs). Mektebetu'n-Nûrî.
- Tâmir, Z. (1981). *En-Numûr fi'l-Yevmi'l-Aşir* (2. bs). Daru'l-Âdâb.
- Tâmir, Z. (1994a). *Dimaşku'l-Harâik* (3. bs). Riad el-Rayyes Books.
- Tâmir, Z. (1994b). *Nidâ'u Nûh* (1. bs). Riad el-Rayyes Books.
- Tâmir, Z. (1994c). *Rabî'un fi'r-Ramâd* (3. bs). Riad el-Rayyes Books.
- Tâmir, Z. (1998). *Senadhaku* (1. bs). Riad el-Rayyes Books.
- Tâmir, Z. (2000). *El-Husrum* (1. bs). Riad el-Rayyes Books.
- Tâmir, Z. (2002). *Teksîru Rukeb* (1. bs). Riad el-Rayyes Books.
- Tâmir, Z. (2005). *El-Kunfuz* (1. bs). Riad el-Rayyes Books.

